

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра теорії і практики перекладу з англійської мови

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

на тему: “Лінгвокультурна специфіка реалій у фільмі Green Book ‘Зелена книга’
та шляхи її відтворення у перекладі”

Студентки групи МПа 02-21
факультету германської філології і
перекладу
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад
(англійська мова і друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Семанішиної Олександрі Денисівни

Допущена до захисту
«___»_____ 2022 року

Науковий керівник:
доцент Мелешкевич Л.М.

**Завідувач кафедри теорії і практики
перекладу з англійської мови**

_____ доц. Мелько Х.Б.
(підпис) (ПІБ)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка:ЄКТС _____

Київ – 2022

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Department of Theory and Practice of Translation from the English Language

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: «Lingual and cultural specifics of realia in the film ‘Green Book’ and ways of representing it in Ukrainian translation»

Group MPa 03-20
School of German Philology and
Translation
Educational Program
Translation Studies: Specialized Translation
(English and Second Foreign Language)
Majoring 035 Philology
Oleksandra Denysivna Semanishyna

Research supervisor:
L. M. Meleshkevych
Candidate of Philology, Associate
Professor

Kyiv – 2022

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студентки 2-го магістерського курсу МПа 02-21 групи факультету перекладознавства
КНЛУ

Семанішиної Олександрі Денисівни

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Тема роботи: «Лінгвокультурна специфіка реалій у фільмі ‘Green Book’ та шляхи її відтворення у перекладі»

Науковий керівник: проф. Мелешкевич Л. М.

Дата видачі завдання “10” вересня 2022 р. _____

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2021 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2021 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2021 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2022 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2022 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2022 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедрі	05 жовтня 2022 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2022 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2022 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)
Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки) **1-го магістерського курсу групи МПа 02-21 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Семанішіної Олександри Денисівни

(ПІБ студента)

за темою «Лінгвокультурна специфіка реалій у фільмі ‘Green Book’ та шляхи її відтворення у перекладі»

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	☐ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота Семанішиної О. Д. може бути (не може бути)
(ПІБ студента)
рекомендована до захисту

_____

(підпис керівника)

(Мелешкевич Л. М.)
(ПІБ керівника)

” ___ ” _____ 2022 рок

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) 1-го магістерського курсу групи МПа 02-21 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Семанішіної Олександрі Денисівни

(ПІБ студента)

**за темою «Лінгвокультурна специфіка реалій у фільмі ‘Green Book’ та шляхи її
вдтворення у перекладі»**

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — <i>загалом 10 балів</i> (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	

7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — <i>загалом 10 балів</i> (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	
----	--	--

Усього набрано балів: _____

_____
(ПБ рецензента)

_____
(підпис рецензента)
” ____ ” _____ 2022 р

ЗМІСТ

ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ 1	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ РЕАЛІЙ У МОВОЗНАВСТВІ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ... 14	
1.1 Мовні реалії як вербальне вираження національних особливостей лінгвокультур	14
1.2 Реалії як перекладознавча проблема.....	22
1.3 Особливості кінодискурсу та функціонування у ньому мовних реалій... 27	
Висновки до розділу 1.....	36
РОЗДІЛ 2	
ЛІНГВОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА РЕАЛІЙ У ФІЛЬМІ «ЗЕЛЕНА КНИГА».....	38
2.1 Реалії у фільмі «Зелена книга» як відображення мовної картини світу американської лінгвокультури.....	38
2.2 Мовні реалії расової сегрегації	42
2.3 Етнографічні реалії	46
2.4 Суспільно-політичні реалії.....	48
2.5 Ономастичні реалії	50
Висновки до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3	
ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ РЕАЛІЙ У ФІЛЬМІ «ЗЕЛЕНА КНИГА».....	57
3.1 Транскодування	57
3.2 Лексико-семантичні трансформації.....	62
3.3 Лексико-граматичні трансформації.....	67
Висновки до розділу 3.....	72
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ	82
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	83

ДОДАТОК

Перекладацьке відтворення лінгвокультурної специфіки реалій у фільмі

«Зелена

Книга».....84

SUMMARY.....91

ВСТУП

Оскільки кіно є одним з найпопулярніших та найвпливовіших видів мистецтва, його вивчення в області лінгвістики та перекладознавства набуває все більшої значимості та актуальності на сьогодні. Якісний переклад з іноземної мови (і навпаки) є однією з основних складових комерційного та творчого успіху будь-якого кінофільму за кордоном. Це дослідження являє собою аналіз існуючих методів та способів перекладу фільмів з англійської та німецької мови на українську мову.

Актуальність цієї роботи обумовлена зростанням потреби в якісних перекладах кінофільмів, а також розвитком систем обробки та демонстрації відеоматеріалів і все більшою комерціалізацією світового кінематографу. У результаті всього цього різко зросла необхідність перекладу аудіовізуальних матеріалів (у даному випадку кінофільмів) іноземними мовами, у тому числі українською мовою. Особливості перекладу кіноматеріалів досліджували такі дослідники, як М.Б.Ворошилова, З.В.Громова, Т.В.Журавель, В.В.Іванов, Т.Б.Козак, В.В.Конкульовський, Я.В.Кривонос, І.Н.Лавриненко, Т.Г.Луцькіна, Р.А.Матасов, А.П.Мельник, І.П.Муха, О.І.Орехова, Г.Г.Слишкін, М.А.Єфремова, І.В.Софієнко, С.А.Філіпов, І.І.Шахновська, О.В.Кондратьєва, Н.О.Шубенко, А.В.Чернова, А.А.Аванесян, G.Anderman, J.D.Cintas, M.Cronin, J.Diaz-Cintas, S.Kozloff, R.Jackendoff, R.Lieber, C.Peschel, C.O'Sullivan, A.Szarkowska тощо.

Метою кваліфікаційної роботи є визначення лінгвокультурної специфіки реалій у фільмі «Зелена книга» і шляхів її відтворення у перекладі.

Досягнення мети роботи передбачає виконання наступних завдань:

- 1) проаналізувати поняття реалії;
- 2) дослідити перекладацькі стратегії відтворення реалій;
- 3) визначити особливості кінодискурсу;
- 4) розглянути лінгвокультурний аспект реалій у фільмі «Зелена книга»;
- 5) встановити тематичну класифікацію реалій у фільмі;

б) схарактеризувати застосування перекладацьких трансформацій для збереження лінгвокультурної специфіки реалій у фільмі «Зелена книга»

Об'єкт дослідження – реалії у фільмі «Зелена книга».

Предмет дослідження — відтворення у перекладі лінгвокультурної специфіки реалій у фільмі «Зелена книга».

Для вирішення завдань застосовано такі **методи дослідження**:

– аналітичний метод для систематизації наукової літератури з теми дослідження;

– метод суцільного відбирання для визначення матеріалу дослідження;

– метод лінгвістичного опису та спостереження для систематизації та інтерпретації лінгвокультурних особливостей реалій в кінодискурсі;

– метод рефлексії для виявлення шляхів розв'язання проблем перекладу реалій в кінодискурсі;

– методика співставного аналізу тексту оригіналу та тексту перекладу.

Наукова новизна дослідження полягає у порівняльному аналізі перекладу лінгвостилістичних засобів кіно-тексту (на матеріалі фільму «Зелена книга»), характеристиці здійснених перекладацьких трансформацій та аналізі найбільш поширених стратегій, використаних при перекладі.

Теоретична значущість роботи полягає у тому, що результати допоможуть глибше зрозуміти природу та закономірності функціонування лінгвостилістичних засобів у кіно-текстах, а також особливостей їх перекладу. **Практична значимість** даної дипломної роботи полягає у тому, що її матеріали можуть бути використані при подальшому дослідженні процесу перекладу та дублювання фільмів. Також ці матеріали можуть виявитися корисними при підготовці спецкурсів та спецсеминарів для студентів філологічних та перекладацьких факультетів.

Структура роботи визначається цілями та завданнями дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних наукових, довідкових та ілюстративних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ СПЕЦИФІКИ РЕАЛІЙ У МОВОЗНАВСТВІ І ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ

1.1 Мовні реалії як вербальне вираження національних особливостей лінгвокультур

Лексика, яка всебічно характеризує національно-культурні особливості певного народу, його історичні етапи розвитку та культуру, здавна привертає увагу як всесвітньо відомих лінгвістів, так і спеціалістів-початківців у галузі перекладу. Реалії як окремий пласт лексичного складу мови першочергово почали розглядатися в рамках теорії перекладу, випередивши навіть мовознавство.

Грунтовно звернула увагу на існування цього лексичного прошарку саме у якості «реалії» Р. П. Зорівчак. Вона зазначила, що «дослідження реалій у розрізі перекладознавства відкривають відповіді на велику кількість питань, пов'язаних безпосередньо з мовою як засобом спілкування. Саме тому перекладознавчі принципи є одночасно принципами мовними і об'єднують в собі лексикологію та стилістику» [14: 9].

Слід зазначити, що дослідження реалій має власну специфіку. Йому приділяли значну увагу як українські науковці, так і перекладознавці за кордоном.

Слово «реалія» походить від форми множини латинського прикметника *realia*, що у перекладі означає «матеріальний», «реальний» [48]. З часом під впливом мовної трансформації слово ввійшло в словниковий обіг у якості іменника жіночого роду.

Реалію у якості явища культурної специфічності та національної ідентичності почали розглядати лише у сорокових роках минулого століття. Саме тоді у теорії перекладу вперше зустрічається це визначення.

Уже в 1941 році відомий мовознавець А. В. Федоров оприлюднив роботу з теорії перекладу, яка, як стверджували критики, стала «потребою у

структуризації здобутого обсягу знань (не тільки практичних та лінгвістичних, але також у галузі літературознавчої та історичної лінгвістики). Федоров у своїй праці називає реалії «образом культурного світогляду, який дозволяє втілити всі соціальні та культурні характеристики, історичні умови...історико-географічну дійсність тощо» [15: 23].

У наступних своїх роботах науковець, який провів дійсно суттєве дослідження реалій, обґрунтував їх класифікацію та методику відтворення у мові перекладу, залишаючись при своєму розумінні терміну «реалія». У праці «Основи загальної теорії перекладу: лінгвістичні проблеми», яка вийшла друком у 1983 році, А. В. Федоров певною мірою уточнив визначення реалій, охарактеризувавши їх вже не просто, як «слова, які визначають реальність», але як «слова, які представляють реальність соціального та матеріального життя і є специфічними для певної країни» [39: 200].

Велика кількість вчених займалася питанням класифікації реалій за різними групами та підгрупами. Виходячи з того, що всі вони належать до тієї чи іншої матеріальної сфери, можна виділити наступні напрямки для їх розгалуження: повсякденне життя, духовне життя, громадська діяльність, світ природи тощо.

Термін «реалія» можна зустріти і в напрацюваннях Г. В. Шаткова, що датуються 1952 роком. Так, дослідник говорить про переклад безеквівалентних слів, зазначаючи що найбільш типовими зразками цього лексичного прошарку є вигадані власні назви та «терміни, що використовуються для позначення дійсності, яка є специфічною для окремої країни» [43: 57]. Тобто автор включив до складу цього лексичного прошарку безеквівалентні слова, що вимагають спеціальних способів перекладу, як письмового, так і усного.

При визначенні сутності реалій науковець керується перш за все формальним критерієм перекладу: фактором наявності/відсутності двох еквівалентних слів у порівнюваних мовах. Такі стандарти не передбачають жодних субстантивованих якостей реалій, але одночасно зміщують можливість ідентифікації слів-відповідників у міжмовну сферу. Це цілком природно: тільки

перекладознавство й мовознавство можуть розглядати дійсність на рівні мови, додатково вивчаючи при цьому переклад, пов'язаний принаймні з двома мовами.

У тому ж 1952 році Соболев Л. М. дав досить сучасне та чітке визначення цього явища: «Слово «реалія» позначає фразу, що входить до сфери повсякденної та національної лексики, якій немає відповідника у аналогічній сфері іншої мови» [33: 290]. Сьогодні цього визначення недостатньо для повного розуміння суті слів-реалій. Воно потребує лінгвістичного доопрацювання: по-перше, ці слова відносяться до сфери прямої лексичної номінації, тому жодних «еквівалентів у повсякденному житті», де їм знаходяться певні відповідники, бути не може; по-друге, Л. М. Соболев розширив цю категорію надто сильно, залучивши до неї ще й прислів'я, тоді як ця бінарна лінгвістична категорія розглядає в цілому лише лексеми та фраземи. Таким чином, припущення Соболева звучить дещо необґрунтовано з сучасної точки зору. Дійсно, окремі частини прислів'я можуть розглядатися у якості реалій, але не все воно в цілому (через узагальнено-абстрактний характер).

У 1954 р. О. Л. Кундзіч був першим представником українського перекладознавства, який у своїй праці «Перекладацька мисль і перекладацький недомисел» використав поняття «реалія», наголошуючи при цьому на її неперекладності. Так, з його точки зору, народні пісні можна також назвати своєрідним форматом реалій, адже перекласти їх, не втративши при цьому ані трохи закладеного фольклором змісту, практично неможливо [27: 104].

Водночас А. В. Федоров пише: «Немає такого слова, яке не можна було б перекласти іншою мовою, принаймні описово, тобто при передачі іншими словами або перефразуванні мовою перекладу» [39: 182]. Тобто перекладач повинен у будь-якому випадку надати розшифровку слова, яке не розуміє реципієнт.

Вагомий внесок у питання дослідження перекладознавства зробив мовознавець В. В. Коптілов. У своїх працях він акцентує увагу на так званому міжмовному зіставленні. Так, у книзі «Актуальні питання українського художнього перекладу» перекладознавець визначає реалії, як слова, що

представляють предмети і явища, невідомі мові перекладу [22]. З цього твердження випливає, що слова можуть бути реаліями в одній мові, відносячись до загальноновживаної лексики в іншій. Наприклад, у Великобританії пасажери користуються проїзними квитками, тоді як у США не існує такого поняття. Саме тому, щодо американського варіанту англійської, проїзний квиток виступає реалією, тоді як для британців це типове загальноновживане слово.

Крім перекладознавства, термін «реалія» з'являється також у працях дослідників з етнолінгвістики та лінгвокраїнознавства. У цих підгалузях мовознавства слово «реалія» позначає фразу, що виражає зокрема національні предмети та явища, фактичні ознаки окремої культури тієї чи іншої країни. При цьому питання багатомовності не беруться до уваги у випадку бінарного зіставлення. Великого значення надають історичній та національній складовим, що впливають на зміст реалії. Деякі дослідники відносять до цієї групи лексем також поняття, що не мають стійкого мовного визначення в мові перекладу, але відносяться при цьому до особистих мовних фактів [21:22].

Серед дослідників цього явища у сфері лінгвокраїнознавстві можна назвати Є. М. Верещагіна, В. Г. Костомарова. Вони є авторами великої кількості праць як з мовознавства, так і з теорії перекладу.

Багато авторів, які працювали над дослідженням реалій, формулювали лише приблизні, неповні визначення, що характеризували лише окремі фактори безеквівалентної лексики. При цьому вони користувались різними термінами для їх визначення [20].

Л. С. Бархударов визначає реалію у своїх дослідженнях як «втілення предмета, концепції чи ситуації, які не існують у рамках практичного досвіду того, хто говорить іншою мовою» [8: 78]. У його розумінні реаліями можуть бути предмети матеріальної та духовної культури, серед яких етнічна кухня, національні костюми, політичний устрій, суспільні явища, народні танці тощо.

Навіть на сучасному етапі дослідження реалій не втрачає свого сенсу та актуальності. Прикладом цього є розгорнута праця О. А. Охремової з мовознавства, в якій авторка досліджує перекладацьку діяльність з адаптації

реалій та можливість досягнення аналогічності між оригінальним текстом і перекладом, що містять безеквівалентну лексику. Перекодування тексту-оригіналу в текст-переклад з відсутньою при цьому мовною асиметрією є завданням кожного професійного перекладача, на думку дослідниці.

Зазначимо також, що Г. Ю. Гаврилюк [9], яка досліджує поняття «реалія» і «концепт», провела аналіз спільних і протилежних характеристик цих двох понять у рамках безеквівалентної лексики у різних мовах. Висновок полягає в тому, що доцільно розглядати ці два поняття як практично еквівалентні поняття у лінгвістичній системі вираження, в якій концепт як культурний атрибут є «портретом» реалії як властивості мови.

Основна проблема при перекладі реалій, за словами переважної частини дослідників, полягає в тому, що вони досягли паритету в залежності від багатьох факторів, таких як генетична спорідненість мов, контекст, композиція та метрика тексту.

Одне з останніх досліджень цього питання українськими вченими належить К. Ю. Кіяниці (2017). У своїй кандидатській дисертації вона вивчає типологію історичних реалій та техніку їх перекладу, Враховуючи доречність понять «безеквівалентна лексика», «екзотизм», «термін» і «лакуна» (лакуна походить від лат. *lacuna* — заглиблення, депресія), авторка робить висновок, що всі ці фрази позначають слова, яким немає відповідників в інших мовах, але разом з тим їх не можна назвати рівнозначними.

Так, екзотизми не мають часового співвіднесення і зовсім не перекладаються. Терміни використовуються у науковій сфері і не мають історично-культурного забарвлення, ну а лакуна – це ще одне позначення безеквівалентної лексики культурного характеру, якій немає відповідника в іншій мові через відсутність в ній аналогічного явища [37:90].

Аналізуючи поняття та суть реалій упродовж багатьох десятиліть, дослідники прийшли до такого висновку: можна визначити фрази, які найкраще підходять до трактування слова «реалія». Це «етнічна та культурна лексика» [26:30]; «це слова та фрази, які називають явища, елементи побуту, повсякденного

життя, культури, суспільства та історичного розвитку одного народу, які при цьому майже не відомі іншому. Зазвичай вони виражають національний та/або епоховий колорит, а тому не можуть мати точний відповідник іншою мовою, вимагаючи особливого підходу при перекладі» [26: 30-31].

Монографія О. В. Ребрій «Сучасні концепції творчості у перекладі», опублікована в 2012 році, є глибоким і комплексним дослідженням, що стосується особливостей роботи сучасних перекладачів, умов їх праці, труднощів, з якими їм доведеться зіткнутися упродовж свого перекладацького шляху. Автор закликає ставитися до перекладачів, як до повноцінних авторів, митців слова, адже їм випадає не просто відтворювати написане мовою перекладу, але й переосмислювати його, вдихати в рядки нове життя таким чином, щоб вони стали близькими світогляду читача [41:9].

Різні види труднощів перекладу дослідниця виділяє окремим розділом своєї монографії, піднімаючи питання реалій та квазіреалій як «слів, що описують характеристики окремих національних культур, втілюючи в собі подробиці історичного періоду того чи іншого мовного суспільства» [16: 176].

За О. В. Ребрій принципи і методи відтворення дійсності при перекладі реалій ті ж, що і при перекладі іншої безеквівалентної лексики, адже це просто один із її підвидів. Хоча деякі дослідники необґрунтовано використовують безеквівалентну лексику для ідентифікації реалій, Ребрій вважає ці два лексичні розряди такими, що мають «гіпонімо-омонімічні відношення» [31: 177].

Як підсумовує О. В. Ребрій, власний переклад реалій і квазіреалій видається можливим на творчій основі. Для цього перекладач має використовувати усі доступні мовні ресурси та створювати власні варіанти авторського перекладу, розглядаючи цю ситуацію з використанням попереднього досвіду, вже набутих знань та індивідуальних характеристик тексту [42:13].

Проте найповніші дослідницькі дані щодо проблематики реалій отримуємо з численних праць Р. П. Зорівчак, на які посилаються у своїх напрацюваннях чи

не всі сучасні дослідники цього питання. Вона є авторкою кількох монографій та більш як 700 перекладознавчих робіт, які ґрунтовно вивчають проблеми реалій.

У своїй праці «Реалія і переклад», датованій 1989 роком, дослідниця дає таке визначення реалій: «Це слова і фраземи, основне лексичне значення яких традиційно містить (з точки зору бінарного відображення) закріплений за ними комплекс національно-культурної інформації, що є незнайомим та чужим для об'єктивної реальності мовних реципієнтів» [16: 58]. Такий гнучкий підхід до розуміння сутності реалій дозволяє нам побачити в них «мінливу, відносну категорію, яка проявляється у специфічних для мови перекладу бінарних контрастивних порівняннях» [16: 58]. Зорівчак у своїх роботах також зазначає, що кількість реалій в тій чи іншій мові не є стійкою одиницею. Вона постійно змінюється в залежності від словникового складу мови перекладу. Адже кожна нація має власні історичні та культурні особливості, тоді як традиційні устої інших країн можуть видаватися їм чужими.

Зауважимо, що на відміну від інших лексем, що несуть у собі частку національної ідентичності, так зване культурне повідомлення – реалія – є етноунікальним.

На сьогодні дослідники так і не змогли узгодити єдину класифікацію реалій. Їх види розділяються за певними принципами, залежно від концепції репрезентації реальності. Вони можуть бути історичними, етнічними, родинними тощо. Згідно з цим і виділяють різні класифікації безеквівалентної лексики.

Проаналізувавши декілька типологій реалій як українських, так і іноземних вчених і дослідників, ми можемо зробити висновок, що більшість із них базуються на тематичному принципі. Основою доцільності цього групування є традиції загальної та навчальної лексикографії, практика написання та укладання різноманітних розмовників, словників навчальної тематики, тематичних довідників тощо.

Тематична класифікація реалій зустрічається, наприклад, у працях В. С. Виногорова [8: 75]. Він виділяє такі підтипи слів-реалій:

1. Побутові (житло, вбрання, страви та продукти харчування, тип роботи, валюта, інструменти, етнічні свята).
2. Етнографічні та міфічні.
3. Реалії світу природи (тварини, рослини, ландшафти).
4. Власні імена, які потребують пояснення.
5. Асоціативні реалії (символи рослин та тварин, символи кольорів, алюзії, мовні натяки тощо).

Досить повно, охоплюючи всі сторони національного життя трактує реалії вчений Л. С. Бархударов. Він визначає реалію як окрему категорію безеквівалентних слів та розрізняє такі їх розряди: власні назви, топоніми, назви установ та організацій, назви газет тощо. Таким чином, реалії у його уявленні репрезентують теми, концепції та ситуації, які не існують у практичному досвіді того, хто розмовляє іншою мовою. Це своєрідні мовні прогалини у лексичному словнику мови перекладу [1].

Щодо смислового наповнення можна сказати, що кожна реалія складається з певної кількості сем, які утворюють її екстенсивне значення. Але існують також конотаційні семиособові системи, які включають характеристики про національну культуру, історію тощо.

Г. Д. Томахін на рівні словникового запасу виділяє етнічно забарвлені слова, які є взаємопов'язаними з реаліями окремих країн (американізми, британізми, канадизми, австралізми та ін.) [33: 15]. Дослідник виділяє в окрему категорію реалії з ономастичним забарвленням, адже у них, на відміну від звичайних власних назв, завжди присутній етнічний колорит. До ономастичних реалій він відносить:

1. Топоніми, особливо з характеристиками історичних спільнот та етносів.
2. Антропоніми — імена історичних і громадських діячів, активістів, науковців, письменників, художників тощо.
3. Назви літературно-художніх творів, історичні факти та події, назви державних і громадських установ тощо [33: 7].

Таким чином, реалія – це лінгвістичне явище, за якого виникає проблема неперекладності. В мові одного народу існує поняття для позначення того чи іншого предмета, явища тощо, а в іншій мові – немає. Іноді можна знайти однозначний еквівалент, але так трапляється лише у випадку з відомими реаліями або інтернаціональними загальнопоширеними поняттями. У переважній же частині випадків реалія не може бути трактована однозначно.

Деякі вітчизняні вчені трактували реалію, як фразему або навіть ціле речення (наприклад, прислів'я чи приказка). На нашу думку, реалія – це більш вузьке лінгвістичне поняття – лексема або фразема. Інша справа, що в межах одного речення чи короткого літературного твору, наприклад, народної пісні, може зустрітися одразу декілька реалій. Але тоді варто розглядати їх окремо, не змішуючи між собою.

Визначення такого лексичного прошарку мови як реалії спровокувало спроби до їх систематизації та категоризації, що є цілком логічною спробою структурувати і пояснити для себе це явище. Загалом класифікації реалій тематичні. Мовознавці пропонували різні системи розподілу реалій за тематиками, але загалом можна виділити топоніми, антропоніми, побутові реалії, назви закладів, історичних місць, творів мистецтва тощо.

1.2 Реалії як перекладознавча проблема

При відтворенні реалій у мові перекладу навіть досвідчені перекладачі нерідко стикаються зі справжніми труднощами. Головна проблема полягає у відсутності еквівалента в мові приймача, оскільки не можна визначити референта об'єктивної реалії. При перекладі необхідно не тільки передати семантику безеквівалентної фраземи чи лексеми, але також конотативне значення; тобто те, що було закладено у фразі історично.

За Р. Зорівчак, проблема перекладу реалій починається з того, що вони постають в тексті як інструмент створення стилю, що підкреслює етнічні настрої [15]. Реалії додають тексту яскравіше стилістичне забарвлення, оскільки належать до національно історичної лексики із виразними стильовими ознаками.

Навіть в тексті оригіналу безеквівалентна лексика використовується тільки для позначення об'єктивно існуючих предметів і явищ, тож без неї втрачається особлива експресивна функція, що є художньо виправданою в тексті перекладу задля посилення стилістичного потенціалу, його можливості вираження, забезпечення стильової нейтральності.

Перед початком перекладу будь-якої реалії потрібно її безпосередньо осмислити. Тобто збагнути, яке саме місце вона займає в текстуальному контексті, яку увагу їй приділяє автор та навіщо вживає взагалі.

Чужі реалії містять незнайому для реципієнта семантичну та конотативну інформацію. Автор використовує її переважно, коли описує незнайому для читача/глядача дійсність. Інтернаціональні реалії додаткового переосмислення як правило не потребують, якщо тільки цього не вимагає задум самого автора.

На сьогоднішній день науковці виокремлюють такі види осмислення реалії:

- графічне виділення в межах тексту (курсив, лапки, жирний шрифт) – це привертає безпосередню увагу до лексеми, але не допомагає реципієнтові збагнути її;

- розвиток змісту безеквівалентної лексики: «Це і є моя шаланда, - Ми підійшли до довгого широкого рибальського човна, - вчора ввечері на ній ходив»;

- додаткове застосування нейтрального синоніма поряд з реалією, часто у вигляді прикладки: «стіна-дувал», «селянин-іомен»;

- пояснення реалії у самому тексті, що на письмі береться в дужки чи виділяється комами/тире;

- тлумачення реалії у виносці внизу сторінки;

- тлумачення реалії наприкінці книги в коментарях або списках незнайомих слів, що часто відволікає читача від процесу сприйняття інформації.

Питання осмислення реалій та їх якісного перекладу в тексті вкрай важливе для перекладачів, адже їх збереження пояснюється насамперед місцем

реалії у тексті оригіналу, а також засобами, які можуть бути використані перекладачем, щоб цю реалію зберегти.

Основними труднощами при перекладі реалій можна назвати 1) відсутність прямого відповідника реалії у мові перекладу через те, що такого культурного явища у реципієнтів просто не існує, а також 2) важливість передачі конотацію – додатковий колорит реалії.

Так, якщо ми говоримо про реалію американську реалію *drugstore*, то вона найчастіше перекладається українським відповідником *аптека*. Хоча ці слова мають зовсім різне значення. Оригінальне слово позначає не просто аптеку, а аптеку з відділом, де ліки ще й виготовляють за рецептом.

Наведемо інший приклад: *clover leaf* – *лист конюшини* [49]. Цей переклад здається простим і не викликає жодних сумнівів, але якщо заглибитись у британські реалії, то бачимо, що у них цей вираз використовується для позначення автодорожнього перетину з розв'язкою у вигляді листа конюшини.

Досить цікаво, що в окремих випадках один і той самий об'єкт може виступати реалією одразу у кількох мовах, але мати при цьому абсолютно різне конотативне значення. Наприклад, фраза *cuckoo's call* – *кукування зозулі* – у американців позначає кількість років до весілля, а в Україні – залишок років життя. Якщо не пояснити додаткове значення реалії, то читач або ж глядач просто не зрозуміють сенсу її використання [50].

Іноді у реалій зустрічаються конкретні відповідники у мові перекладу. Наприклад, «House of Commons» – «Палата громад» [81]. Такий відповідник називають одиничним: реалія незалежно від контексту перекладається одним і тим самим словом/фразою.

На основі порівняльного прозового перекладу Р. Зорівчак виділила такі прийоми перекладацьких трансформацій, застосовувані для передачі реалій:

- транскрипція (транслітерація);
- калькування;
- описовий парафраз;
- атрибуція;

- міжмовна транспозиція.

На конотативному рівні аналіз цих прийомів, пошук ситуативних відповідників допомагають досягти контекстуальної інтерпретації дійсності [9: 93].

В. С. Виноградов перераховує п'ять найважливіших способів перекладу реалій:

- транскрипція;
- гіпо-гіперонімічний переклад (включаючи встановлення відношень та пошук еквівалентів у мові одержувача та вихідному тексті);
- порівняння;
- описовий переклад;
- калькування.

На думку С. Влахова і С. Флоріна, існує два способи ефективної передачі реалій – транскрипція і власне переклад у широкому розумінні. Переклад дійсності замінює транскрипцію, коли ту неможливо застосувати через втрату сенсу. С. Влахов і С. Флорін виділили такі методи передачі реальності під час перекладу:

- введення нових слів;
- транскрипція/транслітерація;
- приблизний переклад;
- контекстуальний переклад» [9:104].

Транскрипція реалії означає, що фраза буде перенесена з мови оригіналу у мову перекладу з відсутністю суттєвих змін оригінальної форми. Її застосовують тоді, коли суть реалії можна здогадатися, розшифрувати з контексту, або ж якщо це поняття є загальновідомим, інтернаціональним.

Якщо транскрибування або ж транслітерація не є вдалим вибором за якихось причин, варто вдатися до власне перекладу реалій. Так, Гавриленко А. В. у своїй роботі зазначає, що при частому використанні транскрибування у якості перекладу реалій можна досягти негативного ефекту: текст буде перенасичено незнайомою лексикою [8: 75]. У такому випадку можна піти

шляхом утворення неологізму, або ж використати техніку наближеного перекладу.

При створенні авторських неологізмів можна керуватися такими методами:

- калька – втілюється за рахунок буквального перекладу слова-реалії (часто слово перекладається частинами, те ж стосується і фраз у випадку складної реалії);
- напівкалька – часткове запозичення, коли для утворення реалії використовувався і власний матеріал, і іншомовна складова;
- освоєння – реалія адаптується до мови перекладу, підлаштовуючись під неї у граматичному плані (отримує вигляд рідного слова);
- семантичний неологізм – перекладач вигадує нове слово чи словосполучення, завдяки чому вдається передати семантику реалії.

Серед усіх перелічених технік найчастіше використовується метод наближеного перекладу. Його застосування дозволяє практично без змін передати предметний зміст реалії, хоча додаткове значення, колорит звісно втрачаються.

Також як варіант перекладу розглядається спосіб контекстуального перекладу. При цьому він трактується у якості авторської концепції та протиставляється словниковій інтерпретації. Тобто, в залежності від контексту слово-реалія може мати різні еквіваленти, до того вони можуть бути відсутніми в словнику.

Іноді також практикується техніка нульового перекладу, як одного із різновидів контекстуальної трансформації [11]. У цьому випадку слово-реалія опускається взагалі, а її зміст пояснюється видозміненим контекстом.

Один із найкращих способів передачі реалії зі збереженням її семантичного змісту і форми – утворення неологізмів на базі цієї реалії.

Потрібно однозначно усвідомити, що переклад в обов'язковому порядку передбачає адаптацію тексту-джерела під світобачення реципієнта. У своїй праці “Переклад як спосіб розуміння культурної ідентичності в умовах міжкультурної

комунікації” Дем’яненко О. Є. зазначав, що саме правильний переклад забезпечує взаємодію людини з оточуючим середовищем, робить цю взаємодію гармонійною [12]. Ця адаптація передбачена змінами у інформації, що міститься у вихідному тексті.

Перекладачу вкрай важливо брати до уваги функціональну роль реалій, з якими він працює. Адже це є основною умовою дотримання прагматики перекладу.

На жаль, зберегти реалію у її початковому вигляді або ж замінити еквівалентом у культурі реципієнта вдається далеко не завжди. Найчастіше така проблема виникає при перекладі реалій, що асоціюються з конкретним предметом чи явищем, що повністю змінює семантику фрази [9: 47].

Таким чином, переклад реалій перетворюється з питання техніки перекладача у питання досвіду й майстерності. Це пояснюється тим, що кожен випадок роботи з реаліями по суті є унікальним і потребує конкретних рішень. Реалія у текстовому оточенні може набувати абсолютно різних значень та виконувати різні ролі. Саме тому перекладач має зосередитися не на змісті, а на основному завданні реалії: створенні та збереженні національного колориту.

Аби зберегти стилістичний ефект, перекладач може передати реалію в перекладі еквівалентом, але не забувати, що реципієнту вона буде незрозумілою. Іншим же варіантом стане використання перекладацьких трансформацій із живанням звичної для мови перекладу лексики.

1.3 Особливості кінодискурсу та функціонування у ньому мовних реалій

Дискурс є ключовим поняттям у більшості сучасних лінгвістичних досліджень. Мовознавці аналізують усі аспекти його функціонування: мовні та позамовні компоненти, стилістичні та жанрові характеристики, етнічні та культурні особливості. Е. Бенвеніст заклав основи вивчення дискурсу. Учений

наголошував, що дискурс – це «будь-яке висловлювання, яке визначає присутність комунікатора: адресата, адресанта, при чому адресат певним чином впливає на інтенцію свого співрозмовника» [48].

3. Гарріс у своїй праці «*Outlines Discourse in Linguistic Intelligence*» інтерпретує дискурс як висловлювання, континуум повторного формулювання відносно інших поширених фонетичних контекстів [70: 87]. Варто зазначити, що терміни «дискурс» і «текст» спочатку мали однакове значення, часто через відсутність термінів у деяких мовах, які відображають ці поняття як окремі явища.

У сучасній лінгвістиці найбільш точним вважається погляд Фуко на визначення дискурсу. Він стверджує, що дискурс — це «мовний семіотичний процес і соціально детермінована мовна організація; синтез того, що було сказано, і того, що ніколи не було сказано» [40: 169]. Отже, багатовекторність дефініції дискурсу зумовлена історією його становлення в лінгвістиці та певною невизначеністю цього явища.

Кіно, як ми всі знаємо, стало «найпопулярнішим мистецтвом, постачальником моделей поведінки для звичайних носіїв сучасної культури» [40: 8]. Кінематограф і його пізніше відгалуження – телебачення – є найбільш популярними текстовими носіями, які відіграють важливу роль у повсякденному спілкуванні. Тому багато дослідників, як-от Г. Слишкін, М. Єфремова, говорять про «існуюче у свідомості носіїв мови й реалізоване в комунікації поняття культурної детермінації кінотексту» [40: 9].

Текст фільму можна визначити як медіатекст. Тоді він узгоджується з екранним текстом, який також включає телетекст (телефільм), відеотекст (відеофільми) і комп'ютерний текст (відеоігри). Різниця між цими медіатекстами, звичайно, полягає не тільки в технічних засобах створення, зберігання, відтворення тощо, але й у цільових завданнях, які перед ними стоять, а також у кількісному співвідношенні інформації.

Кінотекст поширюється зоровим і слуховим шляхом. Зауважимо, що медіатексти становлять окрему групу за способом сприйняття (аудіовізуальні) та

способом подання сприймачеві (екран). Медіатексти мають здатність плавно перетікати з однієї аудіовізуальної технології в іншу, тому той самий фільм можна дивитися на кіноекрані, телеекранах і комп'ютерних моніторах.

Передача культурного та соціального контексту стає можливою завдяки ряду перекладацьких адаптацій та трансформацій. Під час перекладу кінодискурсу вкрай важливо враховувати соціальний статус, рівень культури та освіченості, а також вік героїв, щоб їхнє мовлення виглядало природним. Перекладач також повинен вміти перекладати реалії з мови оригіналу в мову перекладу таким чином, аби глядач не відчував, що він дивиться не оригінальний, а перекладений фільм [24: 45].

У кінотекстах є дві системи знаків — вербальна і невербальна, які оперують різними символами. Згідно з класифікацією Ч. Пірса, символи поділяються на три групи за характером зв'язку між їх значеннями і функціями:

1. Знак-іконка, утворений схожістю з його репрезентантом.
2. Знак-індекс, створений суміжністю між значенням і репрезентантом.
3. Знак-символ – немає прямої схожості з репрезентантом, але додатково наділений значенням подібності за певною ознакою.

Лінгвістичні системи для кінотекстів використовують знак-символ, нелінгвістичні системи – знак-індекс та знак-іконку [47]. Перейдемо тепер до розгляду особливостей і характеристик кінотексту як виду дискурсу. Кількість і склад категорій тексту в різних дослідженнях часто непослідовні через складність предметів дослідження та відмінності в цілях дослідження.

В. А. Кухаренко пропонує виділяти дванадцять основних ознак кінодискурсу: членування, зв'язність, перспективу і ретроспективу, антропоцентричність, місцево-часова актуальність, інформативність, системність, цілісність, модальність і прагматичну спрямованість. Розглянемо цю класифікацію більш детально.

1. Членування. Наприклад, тексти фільмів поділяються на незалежні за формою та за змістом епізоди, які можна викладати окремо, як це часто бачимо

в телепередачах, присвячених акторам, режисерам, кіномистецтву, іноземним мовам чи краєзнавству.

2. Зв'язність. Значна самостійність епізоду досить відносна, оскільки вимагає опори на весь текст фільму. Якщо епізод відтворюється окремо, його презентація майже завжди супроводжується посиланням на вихідний текст фільму та вказівкою (явною чи неявною) причини такого посилання. На перший погляд, текст фільму здається неоднорідним; у ньому, як і в тексті роману, розвиваються різні сюжетні лінії, перетинаються теми, змінюються точки зору. Причина цього полягає в невідповідності між лінійним характером текстового розгортання та багатовимірністю відображення дійсності. Однак з часом розгортання тексту самосемантика фрагментів прагне до нуля, і вони з'єднуються в цілісну єдність. Членування і зв'язність кінотексту діалектично єдині.

3. Проспектива і ретроспектива. Спрямованість подій у кінодискурсі може бути прямою (відповідно до перебігу подій у реальному світі) і зворотною. Є також відтворення з забіганням далеко вперед чи навпаки - далеко у минуле, флеш-форвард і флеш-бек, відповідно. Такі ролики порушують просторово-часову безперервність, але їх легко ідентифікувати за особливими сигналами – наприклад, переходи від кольорових до чорно-білих зображень, до уповільнених чи прискорених кадрів, особливий музичний супровід, пейзажі, інтер'єри, одяг, кардинальна зміна зовнішності. Категорії перспективи та ретроспективи створюють відчуття багатовимірності світу кінотексту.

4. Антропоцентризм. У центрі кінодискурсу незалежно від конкретної теми розповіді, завжди перебуває людина, і все, що робить кінотекст, полягає в тому, щоб якомога повніше зобразити сутність цієї людини. Пейзаж відображає її настрій, інтер'єр та одяг — її звички та смаки, і навіть плин часу не є об'єктивним, а швидкість, з якою він протікає, має велике значення для героя.

5. Локальні та часові кореляції. Репрезентація простору може бути автономним фрагментом кінодискурсу, як-от панорама Нью-Йорка на початку американського фільму чи пейзаж у бразильському телесеріалі. Проте простір у

кінотекстах часто обмежений наявністю персонажів. Простір невіддільний від реального часу дії: пейзаж завжди вказує на пору року і дату, а інтер'єр може містити аналогічні вказівки (ялинка, закриті штори в поєднанні з електричним освітленням тощо). Як уже згадувалося вище, хронометраж так само нерівномірний для аудиторії, як і для потоку персонажів. Ми вважаємо текст фільму або його фрагменти динамічними, якщо в реальній одиниці часу тексту фільму трапляється багато подій, багато нової інформації.

б. У випадку кінодискурсу інформація подається в багатьох каналах — з одного боку, потік інформації розділений за інформативністю, а з іншого — за типом інформативності. Серед способів сприйняття кінодискурсу слід назвати зоровий і слуховий методи. Серед типів повідомлень І. Р. Гальперін виділяє такі: а) суб'єкт-факт (те, що ми бачимо і чуємо), б) суб'єкт-концепт (відображає авторське ставлення), в) суб'єкт-підтекст [10: 67].

Перший тип інформації зазвичай виражається явно, другий може бути як явним, так і неявним, третій – завжди є неявним. У сучасній лінгвістиці розрізняють три типи текстових пресупозицій:

- екстралінгвістичні (знання в науковій, культурній, літературній, політичній та соціальній сферах);
- логічні (уявлення про природні зв'язки між явищами та подіями);
- лінгвістичні (знання про мовну реальність, знакову мову та графічне зображення).

У сприйнятті кінодискурсу задіяні всі три типи пресупозицій, а також знання кінокодів – засобів гіперсегментації, пов'язаних із породженням, вираженням і сприйняттям імпліцитної інформації у кінотекстах.

У кінодискурсі ніщо не існує випадково чи окремо, натомість кожен елемент міститься у всеохоплюючій системі, створеній численними символічними переходами та зусиллями цілого колективу авторів для досягнення єдиної спільної мети. Компоненти системи не змінюються з моменту виходу фільму, за винятком крайніх випадків, наприклад, щоб відновити фільм до відредагованої до цензури форми.

Кінодискурс має властивість завершеності. Лише автор або група авторів вирішує, на якому етапі буде закінчено роботу. Особливостями категорії повноти у кінотекстах є: 1) тісна інтеграція вербальних і невербальних компонентів, відокремлених один від одного при первинному перегляді кіноматеріалу, при чому фактично втрачається інформативність; 2) наявність чіткого часу (екранний час) і просторовий (двовимірне зображення на кіноекрані) кадри; 3) наявність сигналів, що вказують на початок фільму (логотип кіностудії, оригінальні титри, назва фільму) та чіткий напис «кінець» або «кінець фільму» (іноді функцію цього напису виконує поява фінальних титрів).

Кінотекст є продуктом колективного авторського суб'єктивного сприйняття дійсності, що виявляється на різних етапах відбору вербального та невербального матеріалу, починаючи з вибору тем і проблематики майбутніх фільмів. У кінодискурсі суб'єктивність автора виявляється в режисурі, операторській роботі, ухваленні звукооператорських рішень, акторській грі тощо. З огляду на диференційовані поліавторитетні ознаки кінотекстів можна стверджувати, що ми маємо справу зі складним типом модальності. Кінодискурс – це відображення світу, побаченого очима групи людей.

Прагматична спрямованість кінодискурсу – це стимул для зворотньої відповіді реципієнта. У випадку кінотекстів передбачається дія як реакція – зміна почуттів, думок, переконань аудиторії, які не обов'язково знаходять вербальне вираження.

А. Кастаньєда Діас визначає кіно як «культурний об'єкт чуттєвого сприйняття». На думку вченого, кінодискурс – це «система значень, яка відображає специфічний спосіб сприйняття та маркування реальності. Тому він не перестало бути культурним явищем, яке визначає, зміцнює та змінює світогляд своїх глядачів» [53]. На думку Г. Слишкіна, участь у процесах міжкультурної комунікації властива кінодискурсу більшою мірою, ніж звичайній вербальній комунікації [74].

Дослідження в галузі культурного трансферу охоплюють широкий спектр лінгвістичних і гуманітарних дисциплін. Культурна передача творів мистецтва за допомогою перекладу є одним із актуальних напрямків сучасних досліджень.

Ж. Юрт зазначав, що культурний трансфер сам по собі є різновидом перекладу, оскільки це трансформація від коду до коду. На думку Б. Тіля, переклад є частиною літературної передачі, переходу твору з однієї мовної культури в іншу. Цей перенос може бути представлений кількома перекладами, різними прочитаннями, оскільки перекладачі зосереджуються на відтворенні своїх власних найважливіших понять. Ось чому різні переклади одного й того самого твору часто настільки відрізняються, що справляють враження зовсім різних творів.

Вітчизняні дослідники, як-от М. Снеткова, зазначали, що у кінодискурсі «компоненти мови, а також зображення та звукове оформлення містять неявну або приховану інформацію» [45: 10], а В. Виноградов згадував, що прагматичні передумови тексту, ситуація мовної комунікації та пресупозиції, засновані на пізнанні світу, які є компонентами висловлювання, роблять кінодискурс усвідомленим. Сюди відносимо алюзії, підтексти, так звані вертикальні контексти, імпліцитні, приховані, додаткові значення, такі як символи, каламбури тощо, що навмисно розташовуються автором у тексті. Учений В. С. Виноградов радить не використовувати словникові відповідники у таких випадках. Головна задача перекладача тепер – збереження каламбуру, стилістичного прийому гри разом із загальним сенсом. Більше того, ця інформація може бути детермінована національною мовою та культурою, або міститися в мовній дійсності (лексемах, ідіомах, прислів'ях) цілком залежно від автора, який свідомо вводить певну мовну, літературну, соціальну репліку.

Стосовно кінодискурсу можна зробити висновок, що у фільмі як макроструктурній одиниці культури кінотекст є характеристикою тексту, а типовий контекст культури, який він виробляє, тобто культура відноситься до чогось відмінного від мовного макроконтраксту, але він бере участь у побудові мистецтва в цілому [34]. Мікроструктурні одиниці виражаються у вигляді

мовних одиниць, які містять додаткове «комунікаційне навантаження», що відображає референцію культури-джерела.

Ціль будь-якого перекладацького процесу полягає у першу чергу в передачі сенсу інформаційного повідомлення, а також його прагматично-стилістичних особливостей засобами іншої мови. Реалії містять конотативну інформацію про стиль життя, побут, історію окремого народу (лінгвокультурного колективу). Вони значно ускладнюють процес відтворення тексту джерела, впливаючи на сенс міжмовної комунікації.

Мікроструктурні аспекти досліджуваного явища детально розроблені вітчизняними дослідниками. Для позначення цих одиниць дослідники використовують різні терміни, найширшим з яких, на нашу думку, є «культурно значуща (культурно-специфічна) інформація». З точки зору культури-джерела мікроструктурні одиниці являють собою «фрагменти цінного досвіду», вони передають «повідомлення, які відображають моральні, інтелектуальні та мистецькі цінності та мають потенціал розкрити ключові риси національного менталітету». З точки зору цільової культури, культурно-специфічні повідомлення можна визначити як «нестереотипні, незалежні від змісту етнолінгвістичного усвідомлення реципієнта, сигнали конкретних процесів і станів, які суперечать звичайному досвіду користувачів конкретної мови».

М. Снеткова також звертає увагу на ситуації, коли культурно важлива інформація не виражається усно: «... імпліцитна інформація поширюється на всіх рівнях тексту фільму і не може бути перекладена глядачами (і перекладачами) фільму в оригінальній версії» [45: 11]. У цьому випадку мова йде про наявність культурних розривів.

Розглядаючи питання культури з точки зору перекладу, дослідники зазначають, що культурно значущі повідомлення потребують адаптації. На рівні мікроструктурних одиниць культурний трансфер відбувається у двох напрямках. Перший стосується саме культурної семантики, яка формується на глибинному рівні індивідуальними значеннями, але є протилежністю загальнокультурній семантиці. Вона має певну оригінальність.

З. Чанишева стверджує, що такі лексеми формуються на рівні позабазових значень споріднених одиниць у двох мовах, поза лексичним ядром, і виявляють відмінності за одним або декількома з перерахованих вище параметрів. У цьому випадку культурний трансфер впливає на ситуацію, коли обидві культури знають той самий референт, але використовують різні його позначення в робочій мові перекладу.

Другий напрямок перекладацьких зусиль у реалізації культурного трансферу, на думку М. Снеткової, полягає в тому, щоб взаємодіяти з одиницями з «унікальною культурною семантикою, притаманною або глибинній семантиці мовної реальності, або концептуальній семантиці, утвореній асоційованими значеннями, які до того ж мають унікальну національну культурну самобутність» [45]. З. Чанишева зазначає, що унікальні культурні слова мають більшою мірою залежати від широкого контексту, ніж інші види культурно значущої інформації, що відображено в мовному і національно-культурному змісті на всіх рівнях. Фоновий контекст необхідний для повного розуміння лінгвістичного та культурного змісту одиниці іншомовними реципієнтами та має на меті гарантувати, що елементи «чужого» адекватно трактовані якнайбільшою мірою для представників іншого культурного середовища, щоб полегшити їх прийняття кінотексту.

Це змушує задуматися над тим, як донести до реципієнтів уявлення про обмеження та можливості культурного трансферу під час перекладу кінотексту. По-перше, тексти фільмів призначені для негайного сприйняття, тому додавання іноземних культурних елементів до перекладу без пояснювальних коментарів може призвести до відчуження аудиторії від фільму та створення культурного бар'єру. По-друге, кіноперекладачі мають справу зі складним символічним ансамблем, який «може вплинути лише на мовний рівень <..> твору, тоді як інформація, закладена в перших двох, залишається незмінною» [45: 10].

З одного боку, певні типи культурно значущої інформації, у нашому випадку реалії, можуть бути інтерпретовані в невербальній частині тексту фільму. З іншого боку, не забувайте, що значна частина культурного

навантаження все ж таки лягає на мовну систему кінотексту, наприклад, якщо у фільмі згадуються якісь культурно значущі об'єкти та явища, але вони не демонструються глядачеві безпосередньо. Їй не завжди приділяється належна увага, може стати в нагоді реципієнту.

Можна зробити висновок, що кінодискурс є особливим об'єктом перекладу, який має специфічні властивості порівняно з іншими перекладами, насамперед уніфікацією схеми вираження та схеми змісту, чіткістю перекладу. Відмінності між культурними адресатами та культурними реципієнтами кінопродукції.

Висновки до Розділу 1

Проаналізувавши суттєву кількість наукових статей, монографій та інших перекладознавчих досліджень, можемо підсумувати, що реалії є невід'ємною частиною лексики будь-якого народу. Вони з'являються у процесі історичного розвитку для позначення елементів та явищ повсякденного життя. Сюди можемо віднести побутові об'єкти (одяг, житло, різноманітні страви, свята), а також назви установ і закладів, топоніми, власні назви, які потребують пояснення.

Суть реалії загалом полягає в тому, що в одній мові певне культурне явище існує, а в іншій – ні. Це спричиняє лексичну прогалину, тобто відсутність і мові слова для позначення національної реалії іншого народу. У такому випадку в процесі спілкування можуть виникати непорозуміння.

Задача перекладача, як майстра слова, усунути це непорозуміння, пояснити реципієнту значення реалії максимально ефективно. Для цього використовуються такі перекладацькі прийоми, як транслітерація та транскрипція, наближений переклад, описовий переклад, калькування тощо. Україй важливо не обирати постійно один і той самий метод перекладу у кожному окремому випадку. Перекладач має орієнтуватися не лише на технічні навички,

але й на свої фонові знання та, звичайно, контекст. Тільки у такому випадку можна успішно знайти еквівалент реалії. Часто цього еквівалента навіть немає серед словникових відповідників.

Украї важливо розуміти, як перекладати реалії у кожному з видів дискурсах: розмовному, публіцистичному, науковому тощо. Наша увага в рамках цього дослідження прикута до кінодискурсу. Переклад фільмів та серіалів становить велику складність, адже часто сюжет насичений багатьма дрібними деталями, жодна з яких не може бути пропущена. Потрібно, аби перекладач був високо освіченою людиною, щоб вловити всі алюзії та каламбури, які часто приховані за фразами акторів. Переклад реалій у кінодискурсі має окрему особливість. В рамках обмеженого часу, який приділяється кожному з кадрів перекладач не може і навести реалію, і розшифрувати її описово. У нього є лише один шанс дібрати гарний еквівалент, аби глядач зрозумів і правильно сприйняв ідею автора. Нерідко доводиться використовувати техніку нульового перекладу, коли слово-реалія опускається взагалі, а сенс пояснюється оточуючим контекстом. Перекладачу кінодискурсу варто орієнтуватися при перекладі реалій перш за все на аудиторію, а також на вікові та національні характеристики самих персонажів, аби дібраний відповідник правильно вписався у загальний мовленнєвий потік, не викликаючи смислових спотворень.

Таким чином, переклад реалій можна назвати радше творчим, аніж суто технічним процесом. Саме тому так часто можна зустріти декілька перекладів одного й того ж літературного твору, які викликають зовсім різні емоції та кардинально змінюють сприйняття самого тексту.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА РЕАЛІЙ У ФІЛЬМІ «ЗЕЛЕНА КНИГА»

2.1 Реалії у фільмі «Зелена книга» як відображення мовної картини світу американської лінгвокультури

На основі розмежування мови та мислення розрізняють концептуальну картину світу як понятійний рівень свідомості, та мовну картину світу як рівень значень [17:12].

Основним змістовим елементом мовної моделі світу, як називає картину світу Ю. Н. Караулов [38:25], є семантичне поле, а одиницями концептуальної картини світу – константи свідомості. Концептуальна картина світу містить інформацію у вигляді понять, у той час як в основі мовної моделі світу – знання, закріплені в семантичних категоріях та семантичних полях, які складаються зі слів та словосполучень [38:87]. Мовна картина світу – це вся інформація про зовнішній та внутрішній світ, закріплена засобами живих національних розмовних мов.

Сучасні уявлення про мовну картину світу у викладі Ю.Д. Апресяна виглядають таким чином. Кожна мова віддзеркалює певний спосіб сприйняття та концептуалізації світу. Відображені в ній значення створюють цілісну систему поглядів, свого роду певну колективну філософію, яка стає обов'язковою для всіх носіїв мови. Властивий певній мові спосіб концептуалізації дійсності – частково універсальний, частково національно специфічний, тому носії різних мов можуть бачити світ по-різному, крізь призму своїх мов [1:76]. Лінгвокультурний концепт у мовній свідомості представлений як багатомірна сітка значень, які виражаються лексичними, фразеологічними, пареміологічними одиницями, прецедентними текстами, етикетними формулами, а також тактиками мовленнєвої поведінки, що відображають, на думку Є. М. Верещагіна та В. Г. Костомарова, фрагменти соціального життя, які постійно повторюються [3:56].

юдини та субкультур. Відображення мовної картини світу американської лінгвокультури зображено режисером Пітером Фарреллі у фільмі «Зелена книга». Зважаючи на відмінність західної культури від української, етнографічних та суспільно-політичних концептів, важливою є доречна передача сенсу мовної та концептуальних картин світу за допомогою перекладу реалій.

Основними соціокультурними передумовами виникнення поняття міжрасової взаємодії стали спроби представників афро-американського населення США отримати ті ж самі права в пересуванні по країні, проживанню, освіті та виступи проти пригнічення їх прав. Розвиток явища взаємодії між національними меншинами Сполучених Штатів та білими американцями був зумовлений виникненням нових поглядів на життя і загальних тенденцій у суспільстві зі збереженням у мові одиниць, які мали дещо негативну конотацію стосовно змін і людей, що бажали цих змін.

У перекладі фільмів не можуть бути використані описовий метод перекладу чи коментар. Саме тому перекладач під час роботи з англо-українським перекладом

повинен підлаштовувати український текст під американську лінгвокультуру. І це одні з вагомих причин застосування перекладацьких реалій [7:45].

Представниками авторської картини світу в кінодискурсі виступають «повторювані та лейтмотивні слова, текстові символи, тематичні, синонімічні, антонімічні та асоціативно-образні ряди, які формують внутрішньотекстові та міжтекстові асоціативні поля» [46:410].

Широко представлений у контексті перекладу лексико-стилістичний рівень мовлення героїв фільму «Зелена книга». Зокрема, більшість персонажів твору – це близькі до кримінального світу особи, або ж представники робочого класу. Лексикон цих персонажів включає в себе безліч сленгових та лайливих слів, а також лексики розмовного регістру мови. Для перекладу лексичних засобів перекладач вдається до різноманітних перекладацьких прийомів.

Так, герої фільму «Зелена книга» часто використовують сленг, наприклад: (12) *Hello, sweetheart / Привіт, голубко*. У цьому прикладі використане сленгове слово *sweetheart*, яке має позитивну конотацію. Перекладена українською мовою ця лексема за допомогою функціонального аналогу як *голубка*. У фільмі дуже чітко розмежовуються два типи американської свідомості. З однієї сторони, нам зображено героя *Тоні Балакуна (Tony Lip)* псевдонім якого вже говорить про стиль життя. Швейцар в нічному клубі «*Конакабана*» (*at the Copacabana nightclub*), італо-американець, який мешкає в районі *Бронкс, Нью-Йорк (in the neighbourhood of Bronx, New York City)*. Він відомий як *Тоні Балакун*, тому що він приголомшливий «*лайнократ*» («*bullshitter*»). А з іншої сторони, піаніста *Дона Ширлі* - розмовляє кількома мовами, має вищу освіту та демонструє свій винятковий таланти [79]. При перекладі американських реалій на українську мову задля збереження національного колориту та іронії використовуються відповідники мовної картини світу українців [78]. У площині двох мов, української та англійської, усі реалії, окрім деяких антропонімів, – внутрішні, тобто належать англійській мові і чужі для української. Дубльовані фільми часто здаються глядачам, не перекладеними продуктами, а абсолютно новими

кінострічками [80]. Часто дубльований фільм перестає бути «чужоземним» і стає просто фільмом. Таким чином, на міжнародному ринку оригінал фільму функціонує як транснаціональний декультурний продукт; він стає сировиною, яку слід повторно вписати в різні культурні контексти країн-споживачів за допомогою дубляжу.

У дипломній роботі при семантичній класифікації реалій використовуємо класифікацію, засновану на предметно-тематичному принципі, запропоновану С. Влаховим та С. Флоріним, які поділяють реалії на географічні, етнографічні, суспільно-політичні, історичні [18 : 140], що дозволяє розглядати їх під різними кутами зору: розділити їх (реалії) за їх конотативним значенням, тобто залежно від місцевого (національного, регіонального) і тимчасового (історичного) колориту. А саме, увагу приділено таким видам реалій, як:

1. Мовні реалії расової сегрегації - маркери експлікації явища дискримінації, що містять у своїй семантиці упереджене ставлення [28:29].

(2) *Shut your wax lips...*

Wax lips – це солодощі у формі «негритянських» губ, які для комічного ефекту закусували зубами, аби перед власними губами стирчали великі штучні.

(72) *Hey nigga, not much (GB, URL).*

Nigga - зневажливий термін для темношкірої або темношкірої людини.

2. Етнографічні реалії - назви етнічних і соціальних спільностей та їхні представники найменування божеств, казкових істот та легендарних місць.

(1) *And you see this Sarah Hat (GB, URL)...*

Sarah Hat - капелюх притаманий американському заможному класу.

3. Суспільно-політичні реалії, що відображають особливості суспільного життя, політики, державного устрою:

(61) Illegrant (GB, URL) - зрощення слів *illegal* та *immigrant* - нелегальний імігрант.

(66) Medicare and Medicaid (GB, URL) - Центр безкоштовної медичної допомоги і програма надання медичної допомоги.

(67) Old Glory (GB, URL) - прапор США.

4. Ономастичні реалії:

(34) *We need a Brillo Pad to wash these dishes with (GB, URL).*

a Brillo Pad -мочалка з дротяної вати, наповнена милом.

(60) Kentucky, North Carolina, Tennessee, and on down through the Delta (GB, URL). - Кентукі, Північна Кароліна, Теннесі і аж до Дельти.

Отже, кінодискурс як приклад американської лінгвокультури насичений реаліями, а фільм «Зелена книга» звертає особливу увагу на реалії расової сегрегації та суспільно-політичні, що дозволяє проаналізувати мовну та концептуальну картини світу Америки та свідомості народу 60-их років.

2.2 Мовні реалії расової сегрегації

Расизм і його вербальні прояви залишаються невід'ємною частиною сучасного суспільства. Щоразу з'являються нові, більш опосередковані форми расової дискримінації, які активно функціонують у політичному, публіцистичному та художньому дискурсах [18].

Говорячи про мову расизму з позицій системності, варто приділити увагу

таким її складовим, як дискримінативна лексика та дисфемізми. Дискримінативна лексика або дискримінативи – це маркери експлікації явища дискримінації, що містять у своїй семантиці упереджене ставлення [29:34]. Дискримінативні лексичні одиниці можуть відображати гомофобні (негативна реакція на гомосексуальність), сексистські (дискримінація за статтю), расистські настрої тощо.

Наприклад, лексеми *nigger*, *nigga*, *jiggerboo* вживаються в американському варіанті англійської мови на позначення афроамериканців.

Дисфемізм (англ. *dysphemism*) – це принизливе або неприємне іменування, що використовується замість приємного або нейтрального [57]. Чим більше негативно суспільство реагує на певну етнічну групу або явище, пов'язане із нею, тим більше дисфемізмів для їхньої номінації існує [13:34]. В американській лінгвокультурі функціонують багато дисфемізмів-етнонімів, що засновані на асоціативних стереотипах. Така тенденція безпосередньо пов'язана з тим, що США – це поліетнічна держава, яка має довгу історію расизму.

(69) *That one there is a real darky* (GB, URL).

Дисфемізми американського лінгвопростору можуть бути направлені в бік афроамериканців (*dark meat*, *darky*, *jungle bunny*), автохтонного етносу, тобто корінного населення Америки та інших етноспільнот.

(70) *Such a redskin* (GB, URL).

Червоношкірий — слово, яким європейці називали індіанців, особливо в США.

Інтерес представляють також варіанти перекладів дисфемізмів на позначення різних національностей та рас, які часто використовуються у контексті фільму «Зелена книга». Для відтворення таких дисфемізмів, зокрема, використовується прийом калькування, наприклад:

(33) *Just the other day me and the wife had a couple of colored guys over at the house* (GB, URL).

Субстантивований прикметник *colored* з XVII ст. слугує на позначення наявності темного або чорного кольору шкіри.

(19) *Do you foresee any issues in working for a black man* (GB, URL)?

(21) *Jew bastard* (GB, URL).

Також, при перекладі мовних реалій расової сегригації використано прийом функціонального аналогу (19) *a black man* — чорношкірий.

Втім, не завжди використання функціонального аналогу дозволяє створити адекватний переклад. Наприклад, відтворення дисфемізму (21) *Jew bastard* українською мовою як *маланець* призводить до втрати стилістичного негативного забарвлення цієї лексеми – в англійському варіанті використані лайливі лексеми (*bastard*), тоді як українське слово *маланець* має не стільки негативну конотацію, як є регіональною назвою євреїв – це слово походить із Одеської області.

(32) *the little Chink* (GB, URL)

У деяких випадках дисфемізм, який втілює расистське найменування національності або раси, взагалі опускається при перекладі українською мовою. Наприклад, найменування китайця (32) *the little Chink* в англійському тексті містить яскраво виражену негативну конотацію та свідчить про расистську позицію мовця. Такий вираз втілює расистський стереотип про китайську націю, як про фізично слабких людей, здебільшого маленького зросту [18:20]. Ця деталь важлива у кіно- тексті, адже вона розкриває не тільки саму ситуацію (де Тоні натякає на те, що маленький китаєць аж ніяк не впорається з питанням вирішення чорношкірого, який планує подорожувати сповненого расистською ідеологією півдня США XX ст.), але й характеризує самого Тоні, як людину що має нетерпимість до інших націй, окрім «білошкірих». В українському ж перекладі

вживається нейтральне слово *тухтій*, без будь-якої вказівки на расову приналежність цієї людини.

Субстантивований прикметник *white* походить від староанглійського *hwit* («яскаравий, ясний»). З XVII століття позначає «того, що з раси зі світлим кольором обличчя» [58]. В XIX–XX ст. слугувало синонімом до «добрий та гарний». Білі люди вважали себе красивими, добропорядними, працьовитими, що відображалося на відношенні темношкірого населення до білих – вони також почали вважати білих людей красивими. Сьогодні етнонім *white* має нейтральне значення, проте в деяких особливих випадках може стати образливим терміном (наприклад, під час суперечок між темношкірими й білими людьми).

(86) White nationalist, white supremacist, Western civilization — how did that language become offensive? (GB, URL).

(7) You said this just cause I am white and they are white. It's a very prejudice thing (GB, URL).

У прикладі (86) шляхом питання «чому бути білим націоналістом – образливо?» виражається ідея преференції білих людей перед темношкірими.

У США слово *black* використовувалося довгий час паралельно зі расистськими номенами *nigger* та *negro*, а вже в 1960-х роках *black* стало популярнішим за інші лексичні одиниці, що позначали темношкіре населення [55]. Сьогодні етнонім *black* представляє собою коректну назву людей з темною шкірою.

(40) He seemed the blackest of the race (GB, URL).

У прикладі (40) адресант гіперболізує, вживаючи суперлативну форму прикметника, щоб підкреслити невродливу зовнішність темношкірої людини,

адже чим темніша була людина, тим менш привабливою вона вважалася. Тут blackest використовується з метою зачепити об'єкта мовлення.

(72)Yo nigga! whats up dawgg ?

Hey nigga, not much (GB, URL).

Приклад [32] демонструє використання лексеми nigger / nigga у якості повсякденної мови афроамериканців. В такому випадку лексема nigga – це код етнічної групи.

Група одиниць, асоціативна з назвами та характеристиками частин тіла, охоплює расистські номінації, які формуються на основі характерних відмінностей тіла між представниками різних етноспільнот.

(28) There were a group of burrheaded looking at me! (GB, URL)

(39) Who is this bootlip talking to me? (GB, URL)

Лексема burrhead («реп'яхова голова») є свідком стійкої асоціації з густою та нерівномірною текстурою волосся афроамериканців. а от мовна одиниця bootlip («губа, ніби черевик») реферує до характерно пухких губ афроамериканців [51]. Основна вимога перекладу – максимально можливий ступінь його еквівалентності оригіналу як в плані семантико-структурної подібності, так і в плані потенційної дії на адресата.

Отже, расистська мова є частиною мови ворожнечі і переважно репрезентується дискримінативами та дисфемізмами, арсенал яких із розвитком мови знаходиться в процесі кількісного поповнення [52]. Хоча расистські номінації у варіанті американської англійської мови з часом зазнали семантичних (white, black) та морфологічних змін (nigger, nigga), расова дискримінація залишається актуальним явищем сьогодення.

2.3 Етнографічні реалії

Етнографічні реалії об'єднують слова, що позначають поняття побуту, матеріальної та духовної культури, релігії, мистецтва та фольклору. Серед етнографічних реалій переважає спосіб перекладу шляхом транскрипції та перекладу (кальки). Транслітерація і (калька) необхідні саме тоді, коли важливо дотриматися стислості значення, що відповідає його вживаності в мові оригіналу, і водночас підкреслити специфічність поняття [66].

Функціональний аналог, використаний для перекладу наведених лексем, – це заміна одного поняття іншим, більш близьким носію мови перекладу та іноді навіть більш нейтральним або ж, навпаки, більш стилістично забарвленим та експресивним [65]. Для лінгвокультури Америки 60-тих років притаманним є використання жаргонізмів та вульгаризмів, що можемо віднести до ряду етнографічних реалій так як вони є уособленням культури мовлення суспільства. Аналізуючи мовні реалії у контексті фільма «Зелена книга», було розглянуто декілька прикладів.

(35) *You put your hands on me, you punk (GB, URL)?*

Так, лексема *punk*, яка в англійській мові має значення «покидьок» перекладена українською мовою через більш специфічний аналог – тля [71]. Український варіант цього лайливого слова має зневажливий характер, вказуючи на нікчемність співрозмовника.

(14) I wanted to kill that broad (GB, URL).

(38) *Why, we bringing broads (GB, URL)?*

У мовленні персонажів неодноразово використовується лайливе слово *broad*, яке виражає зневажливу назву жінки. Цю лексему можна перекласти і більш нейтрально, як «дівка», однак перекладач використовує лексеми «курка» та «хвойда» [72]. Останній варіант має значно грубіше значення, ніж оригінал, тому спостерігаємо невідповідність стилістичного забарвлення у мові оригіналу та мові перекладу.

(37) *Aaaaay. Your left ass weighs two sixty (GB, URL).*

Найменування сідниць як *ass* в англійській мові є популярним обценним словом, тоді як перекладач використовує молодіжний сленг *булки* [73]. У такий спосіб експресія та грубість вихідного тексту дещо втрачається, адже використаний варіант перекладу має більш евфемістичний характер, хоча і є жаргонізмом.

(8) *I'm gonna drink for 2 months (GB, URL).*

Нейтральна лексема *drink* передається жаргонізмом «не просихатиму» [55]. У даному випадку представлена негативація з використанням семантичного антоніма.

(94) *You look just like a preacher in that frock coat (GB, URL).*

(1) *And you see this Sarah Hat (GB, URL)...*

(34) *We need a Brillo Pad to wash these dishes with (GB, URL).*

Принцип заміни одиницею відповідно роду та виду дозволяє передати зміст реалії одиницею з більш поширеним (дуже рідко - більш вузьким) значенням, підставляє родові поняття замість видового [56]. По суті справи, замінюючи вид

родом, більш часткове більш загальним, перекладач застосовує відомий у теорії перекладу прийом генералізації [44]. Відсутній в українській мові відповідник реалії (1) Sarah Hat, тому автор перекладу спрощує конструкцію до слова капелюх, що є одразу зрозумілим. Щодо лексеми (34) а Brillo Pad, яка присутня у лінгвокультурі США, то на її позначення в українському перекладі використовується описова конструкція – «мочалка», так як аналогів в мові немає [35:133].

Лінгвокультурна специфіка проявляється на матеріалі такого висловлювання:

(17) What the hell you weight? – Two sixty (GB, URL).

У цьому випадку складність полягає у відтворенні числівника, оскільки для американців та європейців міра ваги буде різнитися [54]. В англійському оригіналі використовується числівник Two sixty, тобто – 270 фунтів. Для правильної передачі ваги в українському тексті використовується еквівалент 117 Kilo. Перекладач перевів фунти у кілограми, щоб для україномовного читача вага героя стала одразу зрозумілою. Аналогічним чином відтворено переклад чисельника, у такому висловлюванні:

(16) So, Johnny here tells me you ate 48 White Castle burgers all in one sitting (GB, URL).

Український перекладач вирішив округлити цифру до 50 – така неточність при перекладі є помилкою. Натомість, при перекладі англійського тексту українською мовою власна назва White Castle передається за допомогою калькування як Біла фортеця.

У тексті-оригіналі використовується таке найменування доларів, як bucks:

(54) *I'm tellin' you, this is gonna be the easiest 50 bucks you ever gonna make (GB, URL).*

У цьому прикладі переклад реалії українською мовою не вимагає значних зусиль зі сторони перекладача, адже сленгізм «бакси» використовується й в українській мові у якості сленгового запозичення [61].

Група етнографічних реалій, що асоціює продукти харчування охоплює умотивовані стереотипні судження про гастрономічні уподобання певної етнічної спільноти [75:66].

(44) *I just think you're too glib when it comes to describing food «salty» (GB, URL).*

(80) *I am eating potato chips (GB, URL).*

Номінація вказує на дискримінацію суспільства за класами, так, реалія potato chips (80) перекладена на українську мову одним словом «чіпси» та, в свою чергу, підкреслює захоплення таким продуктом нижчий клас населення США. А приклад (44) акцентує увагу на браці словникового запасу героя задля опису смаку.

Практичним шляхом було з'ясовано, що принцип транскрипції та перекладу (кальки) зустрічається найчастіше. У практиці будь-якого виду перекладу постійно виникає необхідність передавати нові слова або нові значення вже існуючих слів, які не відображені в словниках і вимагають пошуку відповідності, яка надалі може набути постійного характеру [77].

2.4 Суспільно-політичні реалії

Суспільно-політичні реалії є засобами номінації національно-маркованих понять суспільно-політичної дійсності представників певного народу, нації,

етносу. Суспільно-політичні реалії позначають адміністративно-територіальний устрій тієї чи іншої країни, її населені пункти та їхні частини, органи та носії влади, політичні організації, політичні та громадські організації, блоки, рухи, події, політичних і громадських діячів тощо.

Переклад англійських суспільно-політичних реалій здійснюється українською мовою за допомогою транслітерації, транскрипції, калькування, описово і шляхом наближеного перекладу [4:106].

Під час перекладу суспільно-політичних реалій у контексті фільму “Зелена книга” , перекладач стикається з вибором: або відтворити специфіку реалії американського суспільства, її національно-культурний колорит, або ж за допомогою більш звичайних для реципієнта перекладу мовних засобів передати її загальне значення.

Найпоширенішими способами перекладу суспільно-політичних реалій англійської мови вважається транслітерація, транскрипція, калькування, описовий переклад, наближений переклад і трансформаційний переклад [6:57].

За транслітерації засобами мови перекладу передається графічна форма одиниці вихідної мови, а за транскрипції – його звукова форма [18:30]. Означені способи, як правило, застосовуються під час перекладу іншомовних власних назв, географічних найменувань, назв різного роду компаній, фірм, газет, журналів тощо. Калькування полягає в заміні складових частин реалії (її морфем чи слів) їхніми прямими лексичними відповідниками в мові перекладу [19:25].

Дослівно також можуть перекладатися назви, утворені простим словосполученням або словом із прямим або універсальним метафоричним значенням. Суспільно-політична реалія широковживана в мовній картині світу Америки вжита в назві фільму, і, на відміну від українського народу, серед населення Америки є дуже відомою [25]. Так громадянин США одразу здогадається про що йде мова, а так як релія «The Green Book» перекладена за допомогою транслітерації український глядач має тлумачити цей вираз.

(3) «*The Negro Motorist Green-Book*» (*GB, URL*).

Путівник під назвою «Зелена книга негрів-автомобілістів» давав афроамериканцям поради щодо безпечних місць, де можна поїсти та залишитися на ніч, коли вони подорожували Сполученими Штатами [62:164].

Державні символи та символи штатів, до яких належать герб, девіз, гімн та прапор.

(67) *Old Glory* (GB, URL).

В прикладі реалія (67) є державним прапором США. Дослівний переклад на українську мову не мав би ніякого змісту в контексті, який згадується Тоні в епізоді. Саме тому відповідник *прапор США* стає на заміну дослівного перекладу задля кращого розуміння ситуації україномовної публіки.

Розглянемо реалії пов'язані з конституцією США, щоб масштабніше охопити події та культуру того часу, яка зображена у кінострічці. Специфіка функціонування реалії пов'язаних з конституцією США полягає у тому, що окрім виконання основної інформативної функції вони сприяють виникненню асоціацій з певними історичними подіями [53].

(51) *In many countries, they are included in the Bill of Rights or similar document* (GB, URL).

Використання реалії the Bill of Rights маркує мову як таку, що належить до американської лінгвокультурної традиції, адже Bill of Rights — перші десять поправок до конституції США, прийняті в період з 1789 по 1791 рр.. під тиском народних мас. Зазначена реалія слугує засобом створення особливого історично-культурного фону [69]. Варто зазначити, що наведена реалія не викликає складності у декодуванні для представників інших культур, адже є загальновідомим поняттям.

Не менш поширені – звертання, що як суспільно-політичні слова-реалії є відображенням соціального статусу американців, тобто залежно від заможності людини та наявності/відсутності у неї певного титулу та контексту герої вживають лексичні одиниці *sir, gentleman, high-class people, lady, Miss, Mr.*

(91) *I'm sorry to interrupt, sir (GB, URL).*

(74) *All these high-class people (GB, URL).*

Глядачу відразу ж стає зрозумілим той факт, що *sir* та *lady* – можна використати при шанобливому звертанні [63].

Повне і адекватне розуміння культурно-специфічних одиниць суспільно-політичної групи реалій та повідомлення в цілому, вимагає від адресата володіння певним рівнем фонових знань.

(66) *Medicare and Medicaid (GB, URL).*

Вживання СПР Medicare, Medicaid маркують необхідність приналежності як адресанта, так і адресата до американської лінгвокультурної традиції, адже лише фонові знання представників американської культури (або дослідників американської культури), забезпечують повне розуміння Medicare (medical care) – федеральна програма медичного страхування, яка фінансується за рахунок працівників і підприємців. Medicaid — змішана програма медичного допомоги, яка фінансується спільно федеральним урядом і владою штатів, що передбачає надання медичної допомоги біднякам, які не платили спеціальний податок [83].

Варто зазначити, що вживання даних реалій виступає темпорально-маркованим знаком, обмежуючи часові рамки функціонування тексту, маркуючи його як такий, що був створений в період 1960-тих років. Володіючи даними знаннями представник американського суспільства буде в змозі зрозуміти

повідомлення і не потребуватиме додаткової інформації для тлумачення реалій [64:44].

Таким чином, суспільно-політичні реалії є засобами номінації національно-маркованих понять її суспільно-політичної дійсності. Найбільш поширеними способами передавання суспільно-політичних реалій українською мовою є транскодування та транслітерація.

2.5 Ономастичні реалії

Класифікувати власні імена можна згідно змістової співвіднесеності, цілі використання, типів об'єктів, що аналізуються, а також на основі етимології, хронології і т. д. [47]. Розглянемо основні класифікації, які часто використовуються сучасними лінгвістами.

Однією із найбільш давніх спроб систематизувати власні назви вважається праця Аристотеля, у якій він за основу поділу взяв наступні характеристики: Substantia, Quantitas, Qualitas, Relatio, Actio, Passio, Ubi, Quando, Situs, Habitus [45]. Але уже в XIX столітті низка британських учених на чолі із Дж. С. Міллом спростували логічність цієї систематики, відзначивши те, що у ній відсутні такі базові категорії, як прояви розумового і психічного сприйняття. Окрім того, деякі рубрики класифікації були настільки нечіткими, що їхні межі були буквально взаємопроникними.

Досить яскраво різниця при категоріальному розподілі власних імен представлена у класифікації А. В. Суперанської. При створенні власного поділу вона спирається на дослідження зарубіжних та вітчизняних лінгвістів XX століття. Основою класифікації являється зв'язок власних імен з об'єктами, які вони безпосередньо називають. Сама лінгвіст підкреслює, що підхід до поділу власних імен на групи може значно відрізнитися, що зумовлюється не лише об'єктивними, але і суб'єктивними причинами. Це дає зрозуміти, що жодна класифікація не є до кінця точною, але має право на існування.

А. В. Суперанська розділяє власні імена таким чином [23, с. 98]:

- імена живих істот або істот, які вважаються живими (антропоніми – імена людей [57], зооніми – імена та клички тварин, міфоніми – імена міфічних істот);

(49) *It was a pleasure, Mr. Loscudo, really (GB, URL).*

- назви неживих об'єктів (топоніми – географічні назви, фітоніми – назви рослин [60], астроніми, хрематоніми – назви об'єктів [54], назви транспорту, фірм або компаній);

(6) *at the Piazza Barbarini, across the street from that fountain (GB, URL)*

(25) *at the Copacabana nightclub (GB, URL)*

(96) *Serpentine Avenue (GB, URL).*

(23) *Mississippi Delta (GB, URL).*

(26) *in the neighbourhood of Bronx, New York City (GB, URL).*

- назви комплексних об'єктів (закладів та спільнот, свят, стихійних явищ, кампаній, війн, літературних творів, планів, ідей, документів).

(81) *But not everyone can play Chopin (GB, URL).*

(9) *There had been a fire on Fairmont Hill (GB, URL).*

(55) *And can you see to it that there's a bottle of Cutty Stark (GB, URL).*

(97) *Look who it is! Shakespeare's home (GB, URL).*

Бачимо, що класифікація досить розгорнута: кожна група включає велику кількість підкатегорій. Деякі з них дуже суперечливі, адже вживаються або дуже рідко, або в межах інших онімічних груп. Так, фітоніми найчастіше не виділяють, як окрему категорію, а розглядають у межах топонімів. Але А. В. Суперанська виокремлює їх в повноцінну групу, обґрунтовуючи це тим, що на початкових етапах рослин, особливо дерева і квіти персоніфікувалися [23, с. 98]. Саме тому фітоніми, на думку лінгвіста, варто виділяти в окрему категорію.

При характеризуванні власних назв латвійський лінгвіст О. Буше відштовхується від двох важливих аспектів [32]:

1. Оніми викликають у свідомості кожного читача індивідуальні асоціації та образи.

2. Значення онімів переважно містить одразу декілька сем, що значно ускладнює процес його декодування.

Когнітивне значення оніма у більшості випадків не співпадає із його словниковим значенням, тому що воно складається не лише з лінгвістичної дефініції, але також образів, які вимальовуються в уяві автора та читача.

Висновки до розділу 2

Отже, проаналізувавши, якими способами перекладу користувався перекладач при відтворенні реалій у фільмі «Зелена книга», ми можемо зробити висновок, що вибір способу відтворення реалій передусім залежить не тільки від граматичних та лексичних особливостей тексту, а й від лінгвокультури перекладача та тематичної направленості тексту. Також на вибір способу відтворення реалії впливає не тільки національність потенційного читача, а й загалом цільова аудиторія твору: наскільки обізнаним буде читач, скільки йому років, у яких соціальних умовах він живе та таке інше.

У фільмі «Зелена книга» ми виявили реалії расової сегрегації, етнографічні, ономастичні і суспільно-політичні реалії. Проаналізувавши реалії, які вживються, ми можемо сказати, що більшість з них описують дискримінацію

за расовою приналежністю та вказують на уявлення народу про різні його аспекти. На другому місці, суспільно-політичні реалії, які відображають життя Сполучених Штатів Америки 1960-тих років. Ономастичні реалії зустрічаються рідше, і найменшу частину займають етнографічні.

Реалії расової сегрегації акцентують увагу на поширеності дискримінації та реальних випадків протестів. Для етнографічних реалій найбільш характерні функції відтворення національного і історичного колориту, а також функція естетизації побутової деталі. Використання ономастичних реалій у даному випадку допомагає перенести читача в США тих часів.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ У ПЕРЕКЛАДІ РЕАЛІЙ У ФІЛЬМІ «ЗЕЛЕНА КНИГА»

3.1 Транскодування

Переклад реалій, особливо соціокультурних, нерідко становить суттєву проблему для перекладачів, адже в цьому випадку вони мають справу не лише з технічною стороною перекладацького процесу, але насамперед з національною та історичною своєрідністю вихідної мови.

Переклад сленгових реалій чи одиниць з яскравим расовим чи гендерним забарвленням має завжди здійснюватися дуже обережно. Транскрипція у цьому випадку застосовується не часто, лише якщо слово є достатньо відомим або ж стало інтернаціоналізмом.

При використанні методу транскрибування слово-реалія вводиться в текст-переклад з допомогою графічної системи ми таким чином, аби максимально наблизитися до оригінального звучання слова. Цей метод найчастіше використовується для передачі топонімів, власних імен, назв зброї.

Найчастіше топоніми (назви вулиць, площ, парків, міст тощо) саме транскрибуються, аби не спотворювалось звукове втілення реалії. Це робить топонім впізнаваним у різних мовах, що особливо зручно для туристів.

- (6) *Piazza Barbarini* [pi'æzə barba'rini] – *п'яцца Барбаріні: At the Piazza Barbarini, across the street from that fountain (GB, URL) – На п'яцца Барбаріні, що неподалік фонтану (ЗК, URL);*
- (30) *Fishtown* ['fɪʃtaʊn] – *Фіштаун: in Fishtown (GB, URL) – в Фіштауні (ЗК, URL);*
- (60) *Delta* ['del.tə] - *Дельта: Kentucky, North Carolina, Tennessee, and on down through the Delta (GB, URL) – Кентуккі, Північна Кароліна, Теннесі і аж до Дельти (ЗК, URL);*
- (77) *Kentucky* [ken'tʌki] – *Кентуккі: Kentucky Fried Chicken. In Kentucky (GB, URL) – Смажене курча з Кентуккі. У Кентуккі (ЗК, URL);*

- (79) *Park Avenue* ['pa:rk 'æv(ə)nju:] *Парк Авеню: Park Avenue parties (GB, URL) – Вечірки на Парк Авеню (ЗК, URL);*
- (96) *Serpentine Avenue* ['sə:p(ə)ntaɪn 'æv(ə)nju:] – *Серпентайн-авеню: Serpentine Avenue (GB, URL) – Серпентайн-авеню (ЗК, URL);*
- (82) *Sixteen chapel* [Sistine 'tʃap(ə)l] – *Сикстинська капелла: They say our great, great grandfather helped Da Vinci with the Sixteen chapel (GB, URL) – Кажуть, наш прадід допоміг Да Вінчі з Сикстинською капеллою (ЗК, URL).*

Майже з тої ж причини транскрипції підлягає переважна більшість антропонімів, особливо у випадку складного графічного оформлення. Різне звучання прізвища у різних мовах спричинить незрозумілість серед реципієнтів, що приводить до зайвої плутанини.

- (97) *Shakespeare* ['ʃeɪkspɪr] – *Шекспір: Look who it is! Shakespeare's home (GB, URL) – Подивіться, хто це! Повернувся Шекспір (ЗК, URL);*
- (81) *Chopin* [tʃɑ:pɪn] – *Шопен: But not everyone can play Chopin (GB, URL) – Але не кожен може грати Шопена (ЗК, URL).*

Деякі реалії настільки тісно увійшли у повсякденний вжиток у мові перекладу, що не потребують додаткового пояснення чи буквального перекладу з допомогою пошуку варіанта відповідника. Достатньо просто залишити їх без суттєвих змін, лише учтаткувавши з дорогою графічної системи мови перекладу.

- (54) *Bucks* [bʌks] – *бакси: I'm tellin 'you, this is gonna be the easiest 50 bucks you ever gonna take (GB, URL) – Кажу, це будуть найлегші 50 баксів, які ти заробиш (ЗК, URL);*
- (72) *Nigga* ['nɪg.ə] - *ніга: Yo nigga! whats up dawgg ? Hey nigga, not much (GB, URL) – Хай, ніга. Як справи? Гей, ніга, ніде (ЗК, URL);*
- (76) *Libarace* [lɪbə 'ra:tʃi] – *Лібараче: He plays like Libarace (GB, URL) – Він грає як Лібараче (ЗК, URL);*
- (98) *Doc* ['dɒk] – *док: I like what you did back there, Doc (GB, URL) – Мені подобається, що ти там зробив, док (ЗК, URL);*

- (99) *Luke Cage* [lu:k keɪdʒ] – Люк Кейдж: ...*unlike that show, “Luke Cage” is set in the present (GB: URL) – ...але дія іншого шоу компанії “Люк Кейдж” відбувається в наші дні (ЗК, URL).*

Іноді не зайвою є додаткова експлікація реалії за допомогою слова-означення, та в рамках обмеженості кінокадру та необхідності співпадіння репліки-перекладу з таймкодом репліки-оригіналу, перекладачі про це забувають. Так, Каті Стару – це назва марки віскі, але глядачу, незнайомому з американськими реаліями, це не зрозуміло.

- (55) *Cutty Stark* ['kʌtɪ 'stɑ:rk] – Камі Старк: *And can you see to it that there's a bottle of Cutty Stark (GB, URL) – I простежите щоб в моєму номері була пляшка Камі Старк (ЗК, URL).*

Транслітерація передбачає, що слово-реалія буде передано у мову перекладу таким чином, аби максимально можливо зберегти графічну форму слова в оригіналі.

Нерідко з допомогою транслітерації перекладають реалії транспорту, релігії, ЗМІ, топонімів, реалій світу, природи, тощо.

- (25) *Copacabana* ['sɒrə'kɑ:bə:nə] – Копакабана: *at the Copacabana nightclub (GB, URL) – в нічному клубі «Копакабана» (ЗК, URL);*
- (26) *Bronx* [brʌŋks] – Бронкс: *in the neighbourhood of Bronx, New York City (GB, URL) – в районі Бронкс, Нью-Йорк (ЗК, URL);*
- (52) *Cozy* ['kəʊ.zi] – Козі: *It says right here, Cozy as your own home (GB, URL) – Але пише, що тут Козі – ваш рідний дім (ЗК, URL);*
- (9) *Fairmont Hill* ['fermont hɪl] – Фермонт Гілл: *There had been a fire on Fairmont Hill (GB, URL) – На Фермонт-Гілл була пожежа (ЗК, URL);*
- (49) *Loscudo* [lə'scju:də] – Лоскудо: *It was a pleasure, Mr. Loscudo, really (GB, URL) – Для мене це задоволення, містере Лоскудо (ЗК, URL).*

Транскрипція та транслітерація використовуються перекладачем для того, аби зберегти екзотичність перекладеного тексту, додати йому стильової автентичності. Це націлює аудиторію на атмосферу того суспільства, у якому саме й відбуваються описувані події. Та у випадку з кінодискурсом, коли

додаткового часу на пояснення тієї чи іншої реалії немає (у випадку з друкованим текстом вийти з ситуації можна за допомогою пояснювальної зноски чи коментарів в кінці книги), використовувати цей перекладацький прийом варто з обережністю. По-перше, варто дотриматися усіх норм Транскодування, аби не спотворити слово-реалію. По-друге, варто бути впевненим, що реалія сприйматися глядацькою аудиторією і не буде відторгнута, як щось чуже та незрозуміле.

Частіше реалію неможливо залишити у початковому вигляді, залучаючи прийоми транскрипції чи транслітерації. У такому випадку перекладачі звертаються також до різних методик перекладу слова-реалії. Іноді це обмежується пошуком еквівалента, але у переважній частині випадків відповідників реалії не існує, тож доводиться залучати трансформації.

Одним із варіантів є калькування, іншими словами – це буквально трактування слова. При використанні цього прийому перекладач розбиває фразу на слова або ж слова на морфеми та робить їх буквальный переклад, замінюючи повними чи приблизними лексичними відповідниками в мові перекладу [20]. Трапляються також випадки часткового калькування, коли запозичуються слова або вирази іншомовного походження, але їхні частини перекладаються. Такий спосіб практикується нечасто, адже залишає непорозуміння серед реципієнтів.

- (3) *«The Negro Motorist Green-Book»* – *«Зелена книга негрів-автомобілістів»*: *«The Negro Motorist Green-Book»* (GB, URL) – *«Зелена книга негрів-автомобілістів»* (ЗК, URL);
- (10) *University of Pennsylvania* – *Університет Пенсільванії: a tutor of classical languages at the University of Pennsylvania* (GB, URL) – *Викладач класичних мови в Університеті Пенсільванії* (ЗК, URL);
- (13) *The Pillars of African American History* – *Стовпи афроамериканської історії: The Pillars of African American History: Ibi Zoboï's Kwanzaa Picture Book* (GB: URL) – *Стовпи афроамериканської історії: Кванзійська фотокнига Ібі Зобої* (ЗК, URL);

- (16) *White Castle burgers* – бургери «Біла фортеця»: *So, Johnny here tells me you ate 48 White Castle burgers all in one sitting (GB, URL)* – Джонні казав, ти з'їв 50 бургерів «Біла фортеця» за один раз (ЗК, URL);
- (44) *Salty* – солоня: *I just think you're too glib when it comes to describing food "salty" (GB, URL)* – Я просто думаю, що ви занадто легковажні, коли мова заходить про смак їжі, і ви кажете "солоня" (ЗК, URL);
- (45) *Good money* – добрі гроші: *It's good money (GB, URL)* – Це добрі гроші (ЗК, URL);
- (50) *Mother's devil's food cake* – мамин диявольський пиріг: *Bill, who had been chowing up a piece of his mother's devil's food cake (GB: URL)* – Білл подавився шматком маминоного диявольського пирога (ЗК, URL);
- (51) *Bill of Rights* – Білль про права: *In many countries, they are included in the Bill of Rights or similar document* – У багатьох країнах вони включені до білля про права чи подібного документа (ЗК, URL);
- (74) *High-class people* – висококласні люди: *All these high-class people (GB, URL)* – Всі ці висококласні люди (ЗК, URL);
- (53) *Public relations* (громадські зв'язки) – зв'язки з громадськістю: *Public relations (GB, URL)* – Зв'язки з громадськістю (ЗК, URL);
- (75) *Craps and cards* – кістки та карти: *Craps and cards (GB, URL)* – Кістки та карти (ЗК, URL).
- (95) *Jeezwm-crow* – чортова ворона: *Jeezwm-crow Henry do not really cut im!* (GB: URL) – Чортова ворона. Генрі, не заріж його! (ЗК, URL)
- (91) *Sir* – сер: *I'm sorry to interrupt, sir (GB, URL)* – Вибачте, що перериваю, сер (ЗК, URL);
- (90) *Clergyman* – священнослужитель: *I'm not a clergyman, but I am legit* (GB, URL) – Я не священнослужитель, але я дотримуюсь закону (ЗК, URL);
- (88) *Market* – базар: *We definitely go to the market first (GB, URL)* – Обов'язково першими йдемо на базар (ЗК, URL)/

Варто відзначити, що переважна кількість реалій, перекладених методом калькування, мають расове забарвлення, тим чи іншим чином прив'язуючись до

кольору шкіри. У перекладі ці випадки передані буквально, без згладжування можливих «гострих кутів». Black фігурує у значенні «чорний», white – «білий».

- (86) *White nationalist* – білий націоналіст: *White nationalist, white supremacist, Western civilization — how did that language become offensive?* (GB, URL) – Чому бути білим націоналістом – образливо? (ЗК, URL)
- (83) *Blacker* – чорніший: *Christ, I am blacker than you* (GB, URL) – Господи, я чорніший за тебе (ЗК, URL);
- (70) *Redskin* – червоношкірий: *Such a redskin* (GB, URL) – Такий червоношкірий (ЗК, URL);
- (33) *Coloured guys* – кольорові хлопці: *Just the other day me and the wife had a couple of colored guys over at the house* (GB, URL) – Нещодавно до нас із дружиною завітала пара кольорових хлопців (ЗК, URL);
- (5) *Black* – чорний, *white* – білий: *So If I'm Not Black Enough And If I'm Not White Enough, Then Tell Me, Tony, What Am I* (GB, URL)? – Тобто я недостатньо чорний і недостатньо білий. Скажи, Тоні, хто я такий? (ЗК, URL)
- (7) *White* – білий: *You said this just cause I am white and they are white. It's a very prejudice thing* (GB, URL) – Ви сказали це лише тому що я білий і вони білі? Ви сказали дуже упереджену річ (ЗК, URL).

Обираючи між такими методами перекладу, як транскрибування, транслітерація та калькування, перекладач має орієнтуватися перш за все на яскравість та впізнаваність самої реалії. Якщо вдається до перших двох прийомів у випадку рідко вживаної та незрозумілої реалії, аудиторія не сприйме її, визначить, як чужу для власного світогляду [44]. Таким чином порушиться рівновага між змістом та формою кінопродукту. Адекватність перекладу також буде поставлена під сумнів. Калькування ж нерідко призводить до того, що яскравість забарвлення реалії зникає, як зникають її історичний та національний колорит.

3.2 Лексико-семантичні трансформації

Використання засобів передачі слів-реалій у мові перекладу має базуватися насамперед на тому, які зі слів є відомими аудиторії, а які – ні. Саме тому перекладач має розуміти, на який вік орієнтовано фільм, люди якого соціального прошарку будуть його переглядати (використання сленгу тощо) [49].

Головне, аби перекладена реалія викликала у реципієнта такі ж враження, як і оригінальна лексична одиниця. Іноді для цього потрібно залучати та видозмінювати контекст, адже у випадку зі складними мало знайомими словами їх важко пояснити одиничним відповідником.

Розглядаючи лексично-семантичні перекладацькі трансформації, варто звернути увагу на диференціацію значення. Ця методика досить схожа на генералізацію та конкретизацію за винятком того, що значення слова не розширюється чи звужується, а начебто відходить убік, набуваючи нових рис [67].

Ця трансформація використовується й тоді, коли в словнику знаходимо лише один еквівалент реалії, який має не зовсім підходяще значення. Тоді задля досягнення необхідної семантичної спрямованості застосовується техніка девіації від основного значення слова.

Використання цього прийому необхідне, наприклад, при перекладі мір ваги і довжини, що не прийняті Міжнародною системою СІ. Це значно спрощує розуміння аудиторії, адже у процесі перегляду фільму навряд чи хтось буде зацікавлений у використанні конвертерів.

- (17) *Two sixty (260 фунтів) – 117 (117 кілограмів): What the hell you weight? Two sixty (GB, URL) – Скільки ти важиш? 117 (ЗК, URL);*

Іноді при перекладі слово набуває додаткової конотації, не у площині звуження чи розширення значення, а у сенсі додаткового емоційного навантаження [68].

- (28) *Burrheaded* (реп'яхоголовий, кудлатий) – кудрявий (кучерявий, зменшено негативізацію значення, але присутня сленговість): *There were a group of burrheaded looking at me!* (GB, URL) – Групка кудрявих дивилась на мене! (ЗК, URL)
- (57) *Texan* (не завжди є жителем Техасу, але поводить, як ковбой) – техасець (житель Техасу): *Texan* (GB, URL) – Техасець (ЗК, URL);
- (59) *Drugstore* (місце, де продають та виготовляють ліки) – аптека (місце, де продають ліки): *A policeman who stood before a drugstore* (GB, URL) – Поліцейський, який стояв перед аптекою (ЗК, URL);
- (62) *Hooverize* (економити, особливо на їжі) – недоїдати (голодувати): *Hooverize* (GB, URL) – Недоїдати (ЗК, URL);
- (89) *Wheelbarrow* (візок, тачка) – тачка (у значенні автівка): *Look at this wheelbarrow* (GB, URL) – Погляньте на цю тачку (ЗК, URL).

Перекладачі нерідко вдаються до диференціації при перекладі реалій з расовим навантаженням, аби мінімізувати негативну конотацію.

- (69) *Darky* (темношкірий) – темний (зменшено расову негативізацію): *That one there is a real darky* (GB, URL) – Той там справжній темний (ЗК, URL);
- (40) *The blackest* (найвірніший) - найтемніший (зменшено расову негативізацію): *He seemed the blackest of the race* (GB, URL) – Він здався *Darky* – темний: *That one there is a real darky* (GB, URL) – Той там справжній темний (ЗК, URL).

Нерідко у процесі перекладу реалій, особливо складних і таких, що потребують додаткових пояснень, на які не вистачає кадрового часу, перекладачі вдаються до прийому генералізації.

Ця перекладацька трансформація має на увазі заміну вихідної реалії словом-аналогом з більш широким значенням.

Звісно, у такому випадку зникає точність передачі слова-реалії та її додатковий сенс, закладений автором. Але водночас можна говорити про полегшення сприйняття потоку інформації.

- (18) *American-born Black runner* (темношкірий бігун, що народився в Америці) – темношкірий американець: *Martin, an American-born Black runner, has history in mind at New York City Marathon*” (GB, URL) – *Мартін, темношкірий американець, утримував в голові цілу історію, доки брав участь у Міському марафоні Нью-Йорку* (ЗК, URL);
- (2) *Mississippi Delta* (дельта ріки Міссісіпі) – річкова дельта (дельта будь-якої ріки): *Mississippi Delta* (GB, URL) – *річкова дельта* (ЗК, URL);
- (71) *Thugs* (головорізи) – бандити (просто правопорушники): *They were thugs.* (GB, URL) – *Вони були бандитами* (ЗК, URL).
- (3) *Frock coat* (офіційний подовжений сюртук) – сюртук (верхній чоловічий одяг): *You look just like a preacher in that frock coat* (GB, URL) – *Ти виглядаєш як проповідник у цьому сюртуку* (ЗК, URL).
- (93) *A very stay-at-home man* (той то дуже любить сидіти вдома) – великий сидень: *A very stay-at-home man* (GB, URL) – *Великий сидень* (ЗК, URL).

Конкретизація є абсолютно протилежним процесом, що передбачає заміну при перекладі слова-реалії аналогом з більш вузьким значенням. Це явище використовується значно рідше ніж генералізація.

Застосовувати цей прийом потрібно вміло та вкрай обережно, аби звуження значення не спричинило перекручування та спотворення фактів.

- (4) *Tony Lip* (Тоні Губа) – Тоні Балакун: *People call me Tony Lip* (GB, URL) – *Вони кличуть мене Тоні Балакун* (ЗК, URL);
- (48) *Tony the Lip* (Тоні Губа) – Тоні Балакун: *Tony the Lip may be a little... worldly for them* (GB, URL) – *Тоні Балакун може видатися трохи... мирським для них* (ЗК, URL).
- (41) *Give some beating* (побити когось) – відбити нирки: *I hope you gave him some beating* (GB, URL) – *Я сподіваюся, що ти нирки відбив* (ЗК, URL).

Модуляція є останнім підвидом лексико-семантичних трансформацій, що зустрічаються у нашій вибірці. Іншими словами цей перекладацький прийом називають смисловим розвитком. Від попередніх підвидів його відрізняє

відсутність еквівалента у словнику. Переклад відбувається у процесі так званої побудови асоціативного ряду причинно-наслідкових зв'язків [5:34].

Цікаво спостерігати, як перекладаються расові реалії з допомогою модуляції.

- (2) *Wax lips* (загальна назва цукеркових виробів з кольорового та ароматизованого харчового парафіну, виготовленого так, щоб нагадувати пару величезних червоних губ) – негритянські губи (асоціація з їх розміром): *Shut your wax lips...*(GB: URL) – Замкни свої «негритянські» губи...(ЗК, URL)
- (8) *Drink* (пити) – не просихати: (фразеологізи, що означає «пити без зупинки»): *I am gonna drink for two months* (GB, URL) – Два місяці не просихатиму (ЗК, URL);
- (11) *Quite time* (тихий час) – помовчимо: *How about some quite time* (GB, URL)? – Може трохи помовчимо? (ЗК, URL)
- (24) *Bullshitter* (брехун) – лайнократ: *bullshitter* (GB, URL)? – лайнократ? (ЗК, URL)
- (39) *Bootlip* (з губою, як черевик) – губастий: *Who is this bootlip talking to me?* (GB, URL)! – Що за губастий до мене говорить! (ЗК, URL)
- (58) *A nickel* (нікель) – 5 центів: *I give you a nickel* (GB, URL) – Даю тобі 5 центів. (ЗК, URL)
- (64) *Flunkenstein* (студент-невдаха) – Франкенштейн (створений вченим монстр): *Stop to be like a flunkenstein* (GB, URL). – Перестаньте бути схожим на Франкенштейна. У цьому випадку можна говорити про перекладацьку неточність (ЗК, URL).
- (65) *Sitting-room* (кімната, де можна посидіти, відпочити) – вітальня: *I could catch glimpses of him in the windows of the sitting – room* (GB, URL) – Я бачив, як його фігура майнула у вікнах вітальні (ЗК, URL).
- (100) *bullshit artist* (художник-брехун) – художник-лайнократ: *Who said liar? I said bullshit artist* (GB, URL)! – Хто сказав брехун? Я сказав, художник-лайнократ! (ЗК, URL)

- (85) *To work on (спрацювати) – подіяти (вплинути на когось): Those daggers won't work on him (GB, URL) – Ці кинджали на нього не подіють (ЗК, URL).*

У випадку необхідності передати додаткове значення незнайомої реалії перекладач може вдаватися до використання лексико-семантичних трансформацій, які стосуються морфологічних, граматичних та інших явищ англійської мови. У такому випадку говорять про неможливість пошуку словникового відповідника реалії у мові перекладу.

Лексико-семантичні трансформації пов'язані безпосередньо з екстралінгвальними індикаторами розвитку мови: культура, історія, географічне розташування, світогляд тощо [25:47].

У проаналізованій вибірці реалій з фільму «Зелена книга» зустрічаємо наступні варіанти трансформацій: диференціацію значення (відхід від нейтрального еквівалента в бік емоційно забарвленого), генералізацію (розширення значення слова), конкретизацію (звуження значення слова) та модуляцію (смісловий розвиток)[23].

Переважне число перекладених реалій належать до соціально-культурного прошарку та мають расовий характер. У цьому випадку перекладач прагнув передати особливості афроамериканської культури того часу.

3.3 Лексико-граматичні трансформації

Окрім лексико-семантичних трансформацій при переносі реалій у мову перекладу фахівці нерідко вдаються до використання граматичних трансформацій. Це пояснюється насамперед різницею у мовах. Так, англійська мова є аналітичною, а українська – синтетичною. Це провокує відмінності у відтворенні граматичних конструкцій [60]. Деякі з них потребують введення додаткового слова у фразу. В окремих випадках, навпаки, слова вилучаються. Звідси отримуємо такі явища, як додавання та вилучення слів відповідно. У

випадку неможливості збереження вихідної форми фрази при перекладі перекладач вдається до цілісного перетворення [76].

Вилучення як лексико-граматична трансформація передбачає опущення слова при перекладі. Нерідко це визначається тим, що в українській мові конструкцію з двох або більше слів вдається перекласти одним словом.

- (19) *Black man* – чорношкірий (словосполучення було замінене складним іменником): *Do you foresee any issues in working for a black man* (GB, URL)? – Для вас є проблемою робота на чорношкірого? (ЗК, URL)

Та в інших випадках трапляється, що при перекладі реалії опускається важлива інформація – деталі, які й роблять реалію реалією. Це стається з декількох причин: складність пояснення реалії в умовах стислого кіночасу, чужинність реалії культурі мови перекладу, відсутність певних фонових знань у перекладача.

- (34) *Brillo Pad* – мочалка (у перекладі опущено назву компанії, яка випускає конкретний вид мочалок): *We need a Brillo Pad to wash these dishes with* (GB, URL) – Нам потрібна саме така мочалка, щоб помити посуд (ЗК, URL);
- (42) *Jew bastard* – маланець (перекладено тільки слово єврей відповідною одеською реалією, негативація ж слова *bastard* – покидьок, підкидень – повністю втрачена): *You tell that fat Jew bastard, I don't get my hat I'll burn Sora down* (GB, URL) – Якщо цей жирний маланець не віддасть капелюха – я спалю Кору (ЗК, URL).
- (46) *Samsonite bags* – темні кола (витрачено асоціацію з мішками від фірми Самсоніт): *.. ole Big Bill was toting a matched set of Samsonite bags, one under each eye* (GB: URL) – Під очима у нього були темні кола (ЗК, URL);
- (68) *Damn Jigger Boo* - Чортовий нігер (відсутня додаткова лайлива конотація на позначення надто темного кольору шкіри): *Damn Jigger Boo, needs to go back to where it came from* (GB, URL) – Чортовий нігер, повинен повернутися туди, звідки прийшов (ЗК, URL);

- (1) *Sarah Hat* – капелюх: *And you see this Sarah Hat (GB, URL)... – I оцей капелюх...*
- (80) *Potato chips* – чінси (просто чінси замість картоплях чінсів, хоча вони виготовляються з різних овочів та фруктів): *I am eating potato chips (GB, URL) – Я їм чінси.*

Причинами додавання слів при перекладі граматичної конструкції з реалією можуть бути як екстралінгвальними, так і інтралінгвальними [36:43]. Найчастіше така потреба з'являється, коли доводиться перекладати синтаксичні конструкції, які не мають прямих відповідників у мові перекладу. Такі конструкції ще називають абсолютними.

- (11) *St. Paul's* – собор Святого Павла: *Near St. Paul's (GB, URL) – Біля собору Святого Павла (ЗК, URL);*
- (15) *Asian Americans* – американці азійського походження: *“Mayoral races could be huge milestones for Asian Americans” (GB:URL) – «Вибори на пост мера можуть стати значною віхою для американців азійського походження» (ЗК, URL);*
- (27) *Black neighborhoods* – райони для темношкірих: *Such girls live in quiet black neighborhoods where everybody is gainfully employed (GB:URL) – Такі дівчата живуть у районах для темношкірих, де всі мають гарний зарібок (ЗК, URL);*
- (42) *Colored side of the counter* – барна стійка для кольорових: *Dry-mouthed with excitement and apprehension, he went to the colored side of the counter to buy his ticket (GB:URL) – В його горлі пересохло від захоплення та остраху, доки він підходив барної стійки для кольорових за білетом (ЗК, URL);*
- (61) *Illegant* – нелегальний імігрант (перекладач вирішив не експериментувати зі зрошенням слів аналогічно оригіналу у своєму перекладі): *Illegant (GB, URL) – Нелегальний імігрант (ЗК, URL);*
- (66) *Medicare and Medicaid* – Центр безкоштовної медичної допомоги і програма надання медичної допомоги: *Medicare and Medicaid (GB, URL) –*

Центр безкоштовної медичної допомоги і програма надання медичної допомоги (ЗК, URL);

- (87) *Spiced wine* – настояне на духмяних травах вино: *I would give you spiced wine to drink* (GB, URL) – Я б дав тобі настояне на духмяних травах вино (ЗК, URL);
- (84) *The Mayor* – мер міста: *The Mayor promised do what he could* (GB, URL) – Мер міста пообіцяв зробити все можливе.

Цілісне перетворення – це іще один варіант граматичної трансформації, яку доволі успішно використовують перекладачі при передачі безеквівалентної лексики [30]. У такому випадку перекладачу залишається або ж залучати описовий переклад (а це досить незручно знову ж таки через кадровий час), або ж повністю змінювати реалію, адаптуючи її до культури та світогляду аудиторії, що буде переглядати перекладений варіант фільму. Нижче бачимо приклади таких замінів.

- (12) *Sweetheart* (кохана, солоденька) - голубка: *Hello, sweetheart* (GB, URL) – Привіт, голубко (ЗК, URL);
- (14) *Broad* – курка (лайливе слово, яке для мінімізації негативація значення перекладено зверхнім "курка"): *I wanted to kill that broad* (GB, URL) – Хотів я ту курку вбити (ЗК, URL);
- *Jew bastard* (21) – маланець (перекладено тільки слово євреї відповідною одеською реалією, негативація ж слова *bastard* – покидьок, підкидень – повністю втрачена): *Jew bastard* (GB, URL) – Маланець (ЗК, URL);
- (32) *The little Chink* – тюхтій (слово *Chink* – що позначає лайливе "китайоза" взагалі не перекладено): *the little Chink* (GB, URL) – тюхтій (ЗК, URL);
- (35) *Pink* – тля (втрачається посилене негативізація прямого відповідника "мерзота"): *You put your hands on me, you pink* (GB, URL)? – Ти що собі дозволяєш, тля? (ЗК, URL)

- (37) *Two sixty* – стільки важить (перекладач обіграє реалію контекстом): *Aaaaaay. Your left ass weighs two sixty* (GB, URL) – Твоя ліва булка стільки важить (ЗК, URL);
- (38) *Broad* – хвойда (лайливе слово, яке може перекладати ся різними значеннями, у даному випадку, як хвойда): *Why, we bringing broads* (GB, URL)? – Що, буде купу хвойд (ЗК, URL)?
- (43) *The goddamn thing* – проклятий: *The goddamn thing* (GB, URL) – Проклятий (ЗК, URL);
- (47) *In the only way* – в єдино можливому сенсі: *Like in the only way the word is ever used* (GB, URL) – В єдино можливому сенсі використання цього слова (ЗК, URL);
- (56) *Bluecoat* – поліцейський: *Bluecoat* (GB, URL)– Поліцейський (ЗК, URL);
- (63) *Double yellow lines* – жовті розділові лінії: *Double yellow lines* (GB: URL) – Жовті розділові лінії (ЗК, URL);
- (67) *Old Glory* – прапор США: *Old Glory* (GB, URL) – прапор США (ЗК, URL);
- (73) *Smoke yo ass* – застрелься: *Smoke yo ass* (GB, URL) – Застрелься (ЗК, URL);
- (78) *The squirrels* – свині (україномовній аудиторії приказка про білок, які все з'їдять здалася б дивною, тому перекладач її замінив): *The squirrels will eat it anyway* (GB, URL) – Свині все одно з'їдять (ЗК, URL).

Аналізуючи вищезазначені прийоми, можна зробити висновок, що необхідність використання граматичних трансформацій при передачі слів-реалій виникає, коли у мові перекладу не існує еквівалентної конструкції. Саме тоді перекладачі трансформують репліки, адаптуючи їх під формат кінодискурсу. Вони користуються прийомами додавання чи вилучення слова, а також методом цілісного перетворення, фактично замінюючи оригінальну реалію новою.

Простежити аналітичну вибірку обраних для опису реалій можна у Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Способи перекладу реалій у фільмі «Зелена книга»

Спроби перекладу	Кількість реалій	Частка
1. Транскодування	<i>42</i>	<i>42%</i>
Транскрипція	<i>15</i>	<i>15%</i>
Транслітерація	<i>5</i>	<i>5%</i>
Калькування	<i>22</i>	<i>22%</i>
2. Лексико-семантичні	<i>28</i>	<i>28%</i>
Диференціація	<i>9</i>	<i>9%</i>
Генералізація	<i>5</i>	<i>5%</i>
Конкретизація	<i>2</i>	<i>2%</i>
Модуляція	<i>12</i>	<i>12%</i>
3. Лексико-граматичні	<i>30</i>	<i>30%</i>
Додавання	<i>8</i>	<i>8%</i>
Вилучення	<i>7</i>	<i>7%</i>
Цілісне перетворення	<i>15</i>	<i>15%</i>
Загальна кількість	<i>100</i>	<i>100%</i>

Переглядаючи таблицю, подану вище, можна зробити висновок, що серед усіх проаналізованих реалій найчастіше використовуваним серед перекладачів був прийом транскодування, а саме – калькування. Наступними йдуть цілісне перетворення та модуляція. Метод транслітерації виявився найменш ефективним.

Висновки до Розділу 3

Транскодування як перекладацька техніка застосовується переважно у випадках добре відомих реалій, які вже встигли стати інтернаціоналізмами та не викликають проблем у їх декодуванні у глядацької аудиторії. Серед обраних для аналізу реалій їх частка становить 42%, що є вагомим показником. Проаналізовані реалії, що були перекладені цим способом, це найчастіше топоніми (назви вулиць, міст, парків чи об'єктів архітектури), а також антропоніми (прізвища відомих людей). Транслітерація використовувалася перекладачами найрідше (5%), адже у випадку складного графічного позначення лексеми її транслітерування зробить реалію практично невпізнаваною. Тут на допомогу приходять транскрипція (15%), адже вона допомагає реалізувати у мові перекладу оригінальне звучання реалій. Якщо ж реалія доволі глибоко проникла в культуру мови перекладу і не є чужою для сприйняття реципієнтами, доцільно залучити метод калькування – дослівного перекладу, що у нашому випадку становить 22% .

Що стосується лексико-семантичних перекладацьких трансформацій, їм належить 28% у нашій вибірці. Їх доцільність пояснюється прагненням перекладача зберегти унікальний сенс реалії, зробивши її при цьому зрозумілою для реципієнтів. Це відбувається при застосуванні смислового розвитку – модуляції (12%). Також досить частим є звернення до прийомів диференціації (відходу від нейтрального значення до значення з емоційним конотативним забарвленням) та конкретизації (звуження значення) – 9% та 2% відповідно. Що стосується прийому генералізації – розширення значення слова – їй належить 5% від загального числа трансформаційних рішень відповідно.

Останньою категорією нашого аналізу є лексико-граматичні трансформації, які складають 30% від загальної кількості. Це також суттєвий показник. Перекладачі вдаються до їх застосування, коли в мові перекладу відсутні подібні граматичні конструкції або ж коли унеможлиблюється детальний опис реалії через брак кадрового часу. У таких випадках використовують метод додавання (8%) та вилучення (7%) слів, а також метод цілісного перетворення (15%). Усі ці прийоми допомагають подолати

непорозуміння, яке виникає при сприйнятті реалії, яка є чужою для світобачення реципієнта. Доцільність використання тієї чи іншої трансформації визначається перекладачем, виходячи з контексту та власних фонових знань.

ВИСНОВКИ

У ході порівняльного аналізу перекладу лінгвостилістичних засобів кіно-тексту на матеріалі фільму «Зелена книга» визначено, що кіно-текст є технічно диференційованою динамічною знаковою ситуацією, яка є сукупністю структурних елементів кіно-мови у рамках кінематографічного твору. Це зв'язне, цільне і завершене повідомлення, що виражається за допомогою вербальних та невербальних знаків за допомогою кінематографічних кодів, зафіксоване на матеріальному носії і призначене для відтворення на екрані та аудіовізуального сприйняття глядачами.

У роботі також розглянута типологія кіно-дискурсу, яка дозволяє виокремлювати інституційний та персональний, монологічний та діалогічний дискурс. За цілями і комунікативним принципом можна виокремити кооперативний і конфліктний дискурс. Фільми також поділяють відповідно до їх жанрової типології, виокремлюючи драми, детективні фільми, бойовики, комедії тощо. До складу кіно-тексту входять такі лінгвістичні складові – письмова (титри і надписи) та усна складова (вербальне мовлення акторів, закадровий текст, пісня іт. ін.). Кіно-текст – це вид креолізованого тексту, який має як вербальний, так і невербальний компонент.

Вивчення особливостей кіно-мови показало, що серед мовно- стилістичних засобів кіно-тексту часто зустрічаються повтори різних типів, які виконують різні функції. Деякі вчені окремо виокремлюють паралелізм як особливий вид повтору, який часто зустрічається у кіно-тексті [55, с. 62]. Зрідка у кіно-тексті можна зустріти еліпсис, який відіграє дуже велику роль в кіно-синтаксисі та сприйнятті. Авторська мова набагато більш яскраво представлена у кіно-тексті, на відміну від літературного тексту, якщо це розповідь від першої особи.

При перекладі в обох парах мов найчастіше використовуються такі прийоми перекладу, як функціональний аналог, калькування, описовий переклад. Застосовуються такі перекладацькі трансформації, як граматична заміна, розширення / скорочення вихідної форми, перестановка елементів речення,

антонімічний / синонімічний переклад, опущення «надлишкових» мовних елементів тощо.

При перекладі допускаються певні неточності та помилки перекладу, які здебільшого спричинені невідповідністю стилістичного забарвлення елементів вихідної мови та мови перекладу, складнощами відтворення еративів, дисфемізмів, лайливих, сленгових та жаргонних слів, які часто використовуються у мові кіно-тексту.

Аналіз методичних передумов порівняльного аналізу перекладів фільмів на заняттях з практичного перекладу з англійської мови показав, що на сьогодні порівняльний метод перекладацького аналізу застосовується в українських закладах вищої освіти досить рідко. Відсутня й методична база щодо використання інтегрованого підходу та порівняльного методу в навчанні перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Ю.Д. Эмоциональная система. Образ человека по данным языка: попытка системного описания // Вопросы языкознания. – 1995. – № 1. – С. 37— 65.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод. М. : Междунар. отношения, 1975. С. 78— 79
3. Белянин В.П. Психолингвистика. – М.: Флинта: Московский психолого-социальный институт, 2004. – 232 с.
4. Бугулов И. Н., Шевченко О. Ф. Особенности передачи слов-реалий в переводах англоязычной литературы развивающихся стран. Теория и практика перевода. 1985. Вып. 12. С. 106— 109
5. Виноградов, В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва : Изд-во ин-та общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
6. Влахов С. И., Флорин С. П. Непереводимое в переводе. Москва : Международные отношения, 1980. 352 с.
7. Воронцова Т.И. Текст баллады. Концептуальная картина мира (на материале английских и шотландских баллад). Санкт-Петербург : Изд-во РГПУ им. А.И. Герцена, 2003. 228 с.
8. Гавриленко, А.В. Мовні реалії та проблеми перекладу [Текст] / А.В. Гавриленко, І.К. Кобякова // Філологічні трактати. — 2011. — Т.3, №3. — С.74— 78.
9. Гаврилюк Х. Ю. Переклади «Енеїди» Івана Котляревського: інтерпретація національної та світової міфології : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського». Одеса, 2014. 319 с.
10. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. - М.: Наука, 1981. - 139 с.
11. Гнатюк Н.Г. Ономастичні реалії в міжкультурному аспекті перекладу англomовних текстів Проблеми семантики слова, речення та

- тексту. Збірник наукових праць. Відп. ред. Н.М. Корбозерова.– 2003 – Вип.9.
12. Дем'яненко О.Є. Переклад як спосіб розуміння культурної ідентичності в умовах міжкультурної комунікації. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Лінгвістика": Збірник наукових праць. – Вип. 15. – Херсон: ХДУ, 2011. – с. 289— 293.
13. Дубовий, К.В. Помилки і втрати у закадровому перекладі художнього фільму [Текст] / К.В. Дубовий // Філологічні трактати. - 2015. - Т.7, №3. - С.33— 38.
14. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при ЛДУ, 1989. 216 с.
15. Зорівчак Р. П. Статус реалії як перекладознавчого терміна / Теория и практика перевода. К., 1985. 232 с.
16. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1989. 216 с
17. Иванова Л.П. Общее языкознание. Курс лекций : научное пособие. Киев : Освита України, 2010. 432 с.
18. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури : Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2004. 576 с.
19. Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження. Записки з ономастики. Одеса, 2000. Вип.4. С. 68— 74
20. Карпенко О. Ю., Гетьманець І. М. Українські онімні реалії в англомовному тексті. Сучасні студії з романської і германської філології : матеріали Міжнар. наук.-практич. конф., 15 трав. 2020 р. Одеса: КП ОМД, 2020. С. 212— 215
21. Кияк Т.Р., Науменко А.М. Огуй О.Д. Теорія та практика перекладу (німецька мова). – Вінниця, 2006.
22. Коптілов В. В. Актуальні питання українського художнього перекладу. Київ : Видавництво Київського Університету, 1971. 130 с.

23. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
24. Кравець, Л.С. Соціокультурні аспекти перекладу серіалів з англійської мови на українську [Текст] / Л.С. Кравець, Н.В. Таценко // Філологічні трактати. - 2012. - Т.4, №3. - С. 45— 49.
25. Красуля, А. В., Кримова, А. В. Елімінування лінгво- та соціокультурної лакуарності в аудіовізуальному перекладі (на матеріалі британських серіалів) // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія. 2019. № 42. Т. 3. С. 55— 58.
26. Кіяниця К. Ю. Відтворення українських історичних реалій у німецькомовних художніх перекладах ХХ – поч. ХХІ століття : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.16. Київський національний університет імені Тараса Шевченка МОН України. К., 2017. 232 с.
27. Мороз А. А. Реалія як об'єкт лінгвістичного дослідження. Бердянськ, 1999. 104 с.
28. Мосейчук О.М., Журавська В. І. Дискримінація за ознакою зовнішності: системно-функціональний аспект (на матеріалі сучасної англійської мови). Вісник Житомирського державного університету. «Філологічні науки». Вип. 3 (81). 2015. С. 29— 34.
29. Нелюбин Л.Л. Лингвостилистика современного английского языка / Л. Л. нелюбин. – м. : Флинта ; наука, 2007. – 128 с.
30. Панчук Г. Д. Характеризуюча функція антропонімів та безіменної номінації у художніх творах І. Багряного. Актуальні проблеми філології та перекладознавства. 2013. Вип. 6 (3). С. 174— 180.
31. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : монографія. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
32. Сингаївська А., Мосейчук О. Сильова диференціація англословних однослівних ідіом. Наукові записки . Серія «Філологічні науки». Вип. 89 (3). 2010. С. 20— 24.

33. Соболев Л.Н. О переводе образа образом. Вопросы художественного перевода. М., 1955. С. 290.
34. Солодуб, Ю.П. Теорія та практика художнього переклада: навч. посібник для студ. лінгв, фак. вищ. навч. закладів / Ю. П. Солодуб. – М. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 304 с.
35. Тилик (Непийвода) Л. Мовні зміни, спрямовані проти расових та етнічних упереджень (на матеріалі англійської мови). Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка / редкол. : С. Д. Абрамович, Л. О. Іванова, О. В. Кеба та ін. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. Вип. 7. 2014. С. 133— 135.
36. Томахин Г. Д. Реалии в языке и культуре. ИЯШ. 1997. №3. С. 13–18.
37. Удовіченко Г. М. Генеза становлення поняття «реалія» у сучасному перекладознавстві. Інтелект. Особистість. Цивілізація. 2016. Вип. 12. С.52— 64
38. Уфимцева А.А. Лексическое значение: принцип семиологического описания лексики. Москва : Наука, 1982. 240 с.
39. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы). М.: Высшая школа, 1983. 304 с.
40. Фуко М. Археологія знання. - К.: Основа, 2003. - С. 326
41. Чала Ю. П. Відтворення культурно-маркованих знаків Вікторіанської доби в українських перекладах : Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.16 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2006. 20 с.
42. Чередниченко О. І. Про мову і переклад / О. І. Чередниченко. – К. : Либідь, 2007. – 248 с.
43. Шатков Г. В. Перевод русской безэквивалентной лексики на норвежский язык: На материале норвежских переводов русской общественно - политической литературы : Дис....канд. филол. наук, 1952. 280 с.

44. Швейцер А.Д. Перевод и лингвистика. - М.: Воениздат, 1973. - С. 250— 251
45. Шевченко І.С., Морозова О.І. Дискурс як мисленнєво-комунікативна діяльність
46. Щирова И.А., Гончарова Е.А. Многомерность текста: понимание и интерпретация : учебное пособие. Санкт-Петербург : Книжный Дом, 2007. 472 с. Agler, D., 2010. "Peirce's Direct, Non-Reductive Contextual Theory of Names". Transactions of the Charles S. Peirce Society. 46:4, 611–640.
47. Anti-social media / J. Bartlett et al. Mexico City, Mexico : Demos, 2014. 51 p.
48. Beiheft "Polyphonic Linguistics. The Many Voices of Émile Benveniste" zu Semiotica 1981.
49. Collins dictionary . URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/realia>.
50. Contemporary Bias. Prejudice in Specific Domains. No. 2. 2016. P. 267— 294.
51. Korunets I.V. Theory and practice of translation. – Vinnytsya: Nova Knyha Publishers, 2001. – 448p.
52. Levy J. Translation as a Decision Process. Readings in Translation Theory. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab. 1989. P. 37–52. 106. Longman Dictionary of Contemporary English for Advanced Learners (6th edition). Harlow, Essex, 2014. 2161 p.
53. Luyken G. M. Overcoming Language Barriers in Television: Dubbing and Subtitling for the European Audience. Manchester: European Institute for the Media, 1991. 232 p.
54. McCafferty K. Linguistics of White Racism. Racist discourse strategy in US politics : Thesis (B.A.). Swarthmore, Pennsylvania, 2012. 56 p.
55. Nord C. Text-Functions in Translation: Titles and Headings as a Case in Point. Target. 1995. Pp. 261— 284.

56. Online Dictionary Lexico. Oxford University Press. Lexico.com. URL: <https://www.lexico.com/> (дата звернення: 11.11.2021).
57. Online Etymology Dictionary / ed. by Douglas Harper, 2001–2016. URL: <http://www.etymonline.com> (дата звернення: 02.12.2021).
58. Online Webster`s dictionary. URL : [http:// www.websters-online-dictionary.org/](http://www.websters-online-dictionary.org/) (дата звернення: 04.08.21).
59. Orero P. Topics in Audiovisual Translation. Benjamins Translation Library. Barcelona, Benjamins Translation Library, 2004. 227 p.
60. O’Sullivan C. Translating Popular Film. Palgrave Macmillan, 2011. 243 p.
61. Pavelieva A. K. The peculiarities of translation of phraseological units in the works by M. V. Gogol into English (as exemplified in the «Ukrainian» stories). Молодий вчений. 2019. No 5.1 (69.1). С. 164— 167.
62. Peschel C. Zum Zusammenhang von Wortneubildung und Textkonstitution. Tübingen: Niemeyer, 2000. 315 S.
63. Pettit Z. Connecting Cultures: Cultural Transfer in Subtitling and Dubbing. New Trends in Audiovisual Translation. Bristol / Buffalo / Toronto: Multilingual Matters. 2009. P. 44— 57.
64. Platonova I., Tarasova E., Golubinskaya A. Creolized Text as a form of Modern Educational Discourse. URL: <https://www.researchgate.net/publication/> (20.10.2022).
65. Remael A. Audiovisual translation. Handbook of Translation Studies. 2010. Vol. 1. P. 12— 17.
66. Schleiermacher F. Methoden des Übersetzens. In: H. J. Storig. «Das Problem des Übersetzens». Stuttgart, 1963. 213 S.
67. Serban A. Audiovisual Translation in Close-Up: Practical and Theoretical Approaches. Bern: Peter Lang, 2012. 320 p.
68. Smedley A. The history of the idea of race... and why it matters. Race, Human Variation and Disease: Consensus and Frontiers, Warrenton, Virginia, Mar 14–17, 2007 / the American Anthropological Association. 2007. P. 1— 8.

69. Stalpers J. The Maturity of Discourse Analysis (Review Article). *Language in Society* Vol. 17, No. 1 (Mar., 1988) , pp. 87-97.
70. Student writing support. University of Minnesota. URL : <http://writing.umn.edu/sws/quickhelp/grammar/articlesproper.html> (дата звернення: 10.08.21).
71. Szarkowska A. The Power of Film Translation. In: *Translation Journal* Volume 9, No. 2, 2005. URL: <http://translationjournal.net/journal/32film.htm> (20.10.2022).
72. Venuti L. Strategies of translation. In: M. Baker (eds.), *Routledge encyclopedia of translation studies*. London: Routledge.1998. P. 240— 244.
73. Witjes-Ane Marie-Noelle. The evolution of cognitive, motor and behavioural characteristics in "presymptomatic" carriers for Huntington's disease: Proefschrift / Universiteit Leiden. Fac. der Wiskunde. -- Leiden, 2003. -- 167p.
74. Zhukova D., Baranova S. The status of anthroponyms and toponyms in the english fiction : матеріали науково-теоретичної конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів гуманітарного факультету, м. Суми, 18–29 квітня 2005 р. Суми : Сумський державний університет, 2005. Ч.1. С. 66— 68

СПИСОК ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

75. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua> (28.10.2021).
76. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання. Рада з питань співпраці в галузі культури. Комітет з освіти. Відділ сучасних мов. Страсбург. Київ: Ленвіт, 2003. 273 с.

77. Єрмоленко С. Я., Бибик С. П., Тодор О. Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
78. Короткий словник лінгвістичних та перекладацьких термінів. URL: msn.khnu.km.ua/pluginfile.php/199429/mod_resource/content/ (28.10.2021).
79. Collins Dictionary. URL: <https://www.collinsdictionary.com/> (20.10.2021).
80. Shuttleworth M. and Cowie M. Dictionary of translation studies. Manchester: St Jerome, 1997. 112 p.
81. The Oxford English Dictionary. URL: <https://www.oed.com/> (20.10.2022).
82. Urban Dictionary. URL: <https://www.urbandictionary.com> (26.12.2021).
Webster's Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/> (20.10.2022).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

83. Green Book – Eine besondere Freundschaft. URL: https://www.amazon.de/-/en/gp/product/B07N6JXBZ9/ref=ppx_yo_dt_b_d_asin_title_o00?ie=UTF8&psc=1 (20.10.2022).
84. Фільм «Зелена книга». URL: http://moviestape.net/katalog_filmiv/drama/11340-zelena-kniga.html (22.10.2022).

ДОДАТОК

Перекладацьке відтворення лінгвокультурної специфіки реалій у фільмі

«Зелена книга»

1.	<i>And you see this <u>Sarah Hat</u> (GB, URL)...</i>	<i>І оцей <u>капелюх</u>...</i>
2.	<i>Shut your wax lips...</i>	<i>Замкни свої «негритянські» губи...</i>
3.	<i>«<u>The Negro Motorist Green-Book</u>» (GB, URL).</i>	<i>«Зелена Книга «Зелена книга негрів-автомобілістів»»</i>
4.	<i>People call me Tony Lip (GB, URL).</i>	<i><u>Вони кличуть мене Тоні Балакун.</u></i>
5.	<i>So If I'm Not <u>Black</u> Enough And If I'm Not <u>White</u> Enough, Then Tell Me, Tony, What Am I (GB, URL)?</i>	<i>Тобто я недостатньо <u>чорний</u> і недостатньо <u>білий</u>. Скажи, Тоні, хто я такий?</i>
6.	<i>at the Piazza Barbarini, across the street from that fountain (GB, URL)</i>	<i>на п'яцца Барбаріні, що неподалік фонтану</i>
7.	<i>You said this just cause I am <u>white</u> and they are white. It's a very prejudice thing (GB, URL).</i>	<i>Ви сказали це лише тому що я <u>білий</u> і вони білі? Ви сказали дуже упереджену річ.</i>
8.	<i>I <u>am gonna drink</u> for two months (GB, URL).</i>	<i>Два місяці <u>не просихатиму</u>.</i>
9.	<i>There had been a fire on Fairmont Hill (GB, URL).</i>	<i>На Фермонт-Гілл була пожежа.</i>
10.	<i>a tutor of classical languages at the University of Pennsylvania (GB, URL).</i>	<i>Викладач класичних мови в Університеті Пенсильванії</i>
11.	<i>How about some <u>quite time</u> (GB, URL)?</i>	<i>Може трохи <u>помовчимо</u>?</i>
12.	<i>Hello, <u>sweetheart</u> (GB, URL).</i>	<i>Привіт, <u>голубко</u>.</i>

13.	<u>The Pillars of African American History: Ibi Zobo's Kwanzaa Picture Book</u> (GB: URL) –	<u>Стовпи афроамериканської історії: Кванзійська фотокнига Ібі Зобої</u>
14.	<u>I wanted to kill that broad</u> (GB, URL).	<u>Хотів я ту курку вбити.</u>
15.	<u>“Mayoral races could be huge milestones for Asian Americans”</u> (GB: URL)	<u>Вибори на пост мера можуть стати значною віхою для американців азійського походження.</u>
16.	<u>So, Johnny here tells me you ate 48 White Castle burgers all in one sitting</u> (GB, URL).	<u>Джонні казав, ти з'їв 50 бургерів «Біла фортеця» за один раз.</u>
17.	<u>What the hell you weight? Two sixty</u> (GB, URL).	<u>Скільки ти важиш? 117.</u>
18.	<u>Martin, an American-born Black runner, has history in mind at New York City Marathon”</u> (GB: URL) –	<u>Натан Мартін, темношкірий американець, утримував в голові цілу історію, доки брав участь у Міському марафоні Нью-Йорку.</u>
19.	<u>Do you foresee any issues in working for a black man</u> (GB, URL)?	<u>Для вас є проблемою робота на чорношкірого?</u>
20.	<u>Just the other day me and the wife had a couple of colored guys over at the house</u> (GB, URL).	<u>Нещодавно до нас із дружиною завітала пара кольорових хлопців.</u>
21.	<u>Jew bastard</u> (GB, URL).	<u>Маланець.</u>
22.	<u>Do you foresee any issues in working for a black man</u> (GB, URL)?	<u>Для вас є проблемою робота на чорношкірого?</u>
23.	<u>Mississippi Delta</u> (GB, URL).	<u>річкова дельта</u>
24.	<u>bullshitter</u> (GB, URL)?	<u>лайнократ</u>
25.	<u>at the Copacabana nightclub</u> (GB, URL)	<u>в нічному клубі «Копакабана»</u>

26.	<i>in the neighbourhood of Bronx, New York City (GB, URL).</i>	<i>в районі Бронкс, Нью-Йорк</i>
27.	<i>Such girls live in quiet <u>black neighborhoods</u> where everybody is gainfully employed (GB: URL)</i>	<i>Такі дівчата живуть у <u>районах для темношкірих</u>, де всі мають гарний заробіток.</i>
28.	<i>There were a group of burrheaded looking at me! (GB, URL).</i>	<i>Групка кудрявих дивилась на мене!</i>
29.	<i>Dry-mouthed with excitement and apprehension, he went to the <u>colored side of the counter</u> to buy his ticket (GB: URL)</i>	<i>В його горлі пересохло від захоплення та страху, доки він підходив <u>барної стійки для кольорових</u> за білетом</i>
30.	<i>in Fishtown (GB, URL).</i>	<i>в Фіштауні</i>
31.	<i>I'm gonna have to go back to driving garbage trucks (GB, URL).</i>	<i>Доведеться знову на <u>сміттєвоз</u> сідати, зараза.</i>
32.	<i><u>the little Chink</u> (GB, URL)</i>	<i><u>тюхтії</u></i>
33.	<i>Just the other day me and the wife had a couple of colored guys over at the house (GB, URL).</i>	<i>Нещодавно до нас із дружиною завітала пара кольорових хлопців.</i>
34.	<i>We need a <u>Brillo Pad</u> to wash these dishes with (GB, URL).</i>	<i>Нам потрібна саме така <u>мочалка</u> щоб помити посуд.</i>
35.	<i>You put your hands on me, you <u>punk</u> (GB, URL)?</i>	<i>Ти що собі дозволяєш, <u>тля</u>?</i>
36.	<i>You tell that fat Jew bastard, I don't get my hat, I'll burn <u>Copa</u> down (GB, URL).</i>	<i>Якщо цей жирний маланець не віддасть капелюха – я спалю <u>Копу</u>.</i>
37.	<i>Aaaaaay. Your left ass <u>weighs two sixty</u> (GB, URL).</i>	<i>Твоя ліва булка <u>стільки важить</u>.</i>
38.	<i>Why, we bringing <u>broads</u> (GB, URL)?</i>	<i>Що, буде купу <u>хвойд</u>?</i>

39.	<i>Who is this bootlip talking to me?</i> <u>(GB, URL)!</u>	<i>Що за губастий до мене говорить!</i>
40.	<i>He seemed the blackest of the race</i> <u>(GB, URL).</u>	<i>Він здавався найтемнішим.</i>
41.	<i>I hope you gave him some beating</i> <u>(GB, URL).</u>	<i>Я сподіваюся, що <u>ти</u> нирки відбив.</i>
42.	<i>You tell that fat Jew bastard Podell that if it doesn't turn up, I'll burn this place down</i> <u>(GB, URL)!</u>	<i>Ти скажеш тому <u>жирному маланцю Поделю</u>, що якщо вона не з'явиться, я спалю це місце!</i>
43.	<u>The goddamn thing.</u>	<u>Проклятий.</u>
44.	<i>I just think you're too glib when it comes to describing food "salty"</i> <u>(GB, URL).</u>	<i>Я просто думаю, що ви занадто легковажні, коли мова заходить про смак їжі, і ви кажете "<u>солона</u>".</i>
45.	<i>It's good money</i> <u>(GB, URL).</u>	<i>Це <u>добрі гроші</u>.</i>
46.	<i>.. ole Big Bill was toting a matched set of Samsonite bags, one under each eye</i> <u>(GB: URL)</u>	<i>Під очима у нього були <u>темні кола</u>.</i>
47.	<i>Like in the only way the word is ever used</i> <u>(GB, URL).</u>	<i>В єдиному можливому сенсі використання цього слова.</i>
48.	<i>Tony the Lip may be a little... worldly for them</i> <u>(GB, URL).</u>	<i><u>Тоні Балакун</u> може видатися трохи... <u>мирським</u> для них.</i>
49.	<i>It was a pleasure, Mr. Loscudo, really</i> <u>(GB, URL).</u>	<i>Для мене це задоволення, <u>містере Лоскудо</u>.</i>
50.	<i>Bill, who had been chowing up a piece of his mother's devil's food cake</i> <u>(GB: URL)</u>	<i>Білл подавився шматком <u>маминого диявольського пирога</u>.</i>
51.	<i>In many countries, they are included in the Bill of Rights or similar document.</i>	<i><u>У багатьох країнах вони включені до білля про права чи подібного документа.</u></i>

52.	<i>It says right here, <u>Cozy as your own home</u> (GB, URL).</i>	<i>Але пише, що тут <u>Козі – ваш рідний дім.</u></i>
53.	<i><u>Public relations</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Зв'язки з громадкістю.</u></i>
54.	<i>I'm tellin 'you, this is gonna be the easiest 50 bucks you ever gonna make (GB, URL)</i>	<i>Кажу, це будуть найлегші 50 баксів, які ти заробиш</i>
55.	<i>And can you see to it that there's a bottle of <u>Cutty Stark</u> (GB, URL).</i>	<i>І простежте щоб в моєму номері була пляшка <u>Камі Старк.</u></i>
56.	<i><u>Bluecoat</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Поліцейський.</u></i>
57.	<i><u>Texan</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Техасець.</u></i>
58.	<i><u>I give you a nickel</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Даю тобі 5 центів.</u></i>
59.	<i>A policeman who stood before a <u>drugstore</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Поліцейський, який стояв перед аптекою.</u></i>
60.	<i><u>Kentucky, North Carolina, Tennessee, and on down through the Delta</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Кентукі, Північна Кароліна, Теннесі і аж до Дельти.</u></i>
61.	<i><u>Illegrant</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Нелегальний імігрант.</u></i>
62.	<i><u>Hooverize</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Недоїдати.</u></i>
63.	<i><u>Double yellow lines</u> (GB: URL)</i>	<i><u>Жовті розділові лінії.</u></i>
64.	<i>Stop to be like a <u>flunkenstein</u> (GB, URL).</i>	<i>Перестаньте бути схожим на <u>Франкенштейна.</u></i>
65.	<i>I could catch glimpses of him in the windows of the <u>sitting – room</u> (GB, URL).</i>	<i>Я бачив, як його фігура майнула у вікнах <u>вітальні.</u></i>
66.	<i><u>Medicare and Medicaid</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Центр безкоштовної медичної допомоги і програма надання медичної допомоги.</u></i>
67.	<i><u>Old Glory</u> (GB, URL).</i>	<i><u>прапор США</u></i>

68.	<i><u>Damn Jigger Boo</u>, needs to go back to where it came from (GB, URL).</i>	<i>Чортівий нігер, повинен повернутися туди, звідки прийшов.</i>
69.	<i>That one there is <u>a real darky</u> (GB, URL).</i>	<i>Той там <u>справжній темний</u>.</i>
70.	<i>Such a <u>redskin</u> (GB, URL).</i>	<i>Такий <u>червоношкірий</u>.</i>
71.	<i>They were <u>thugs</u>. They were thugs (GB, URL).</i>	<i>Вони були <u>бандитами</u>. Вони були бандитами.</i>
72.	<i>Yo nigga! whats up dawgg ? Hey <u>nigga</u>, not much (GB, URL).</i>	<i>Хай, ніга. Як справи? Гей, <u>ніга</u>, ніде.</i>
73.	<i><u>Smoke yo ass</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Застрелься</u>.</i>
74.	<i>All these <u>high-class</u> people (GB, URL).</i>	<i>Всі ці <u>висококласні</u> люди.</i>
75.	<i><u>Craps and cards</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Кістки та карти</u>.</i>
76.	<i>He plays like <u>Libarace</u> (GB, URL).</i>	<i>Він грає як <u>Лібараче</u>.</i>
77.	<i><u>Kentucky Fried Chicken</u>. In <u>Kentucky</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Смажене курча з Кентуккі</u>. У <u>Кентуккі</u>.</i>
78.	<i>The <u>squirrels</u> will eat it anyway (GB, URL).</i>	<i><u>Свині</u> все одно з'їдять.</i>
79.	<i><u>Park Avenue parties</u> (GB, URL).</i>	<i><u>Вечірки на Парк Авеню</u>.</i>
80.	<i>I am eating potato chips (GB, URL).</i>	<i>Я їм <u>чіпси</u>.</i>
81.	<i>But not everyone can play <u>Chopin</u> (GB, URL).</i>	<i>Але не кожен може грати <u>Шопена</u>.</i>
82.	<i>They say our great, great grandfather helped <u>Da Vinci</u> with the <u>Sixteen</u> chapel (GB, URL).</i>	<i>Кажуть, наш прадід допоміг <u>Да Вінчі</u> з <u>Сикстинською</u> капеллою.</i>
83.	<i><u>Christ</u>, I am <u>blacker</u> than you (GB, URL).</i>	<i><u>Господи</u>, я <u>чорніший</u> за тебе.</i>
84.	<i>The <u>Mayor</u> promised do what he could (GB, URL).</i>	<i><u>Мер Міста</u> пообіцяв зробити все можливе.</i>

85.	<i>Those <u>daggers</u> won't work on him (GB, URL).</i>	Ці <u>кінджали</u> на нього не подіють.
86.	<i>White nationalist, white supremacist, Western civilization — how did that language become offensive? (GB, URL).</i>	<u>Чому бути білим націоналістом – образливо?</u>
87.	<i>I would give you <u>spiced wine</u> to drink (GB, URL).</i>	Я б дав тобі <u>настояне на духмяних травах вино</u> .
88.	<i>We definitely go to the <u>market</u> first (GB, URL).</i>	Обов'язково першими йдемо на <u>базар</u> .
89.	<i>Look at this <u>wheelbarrow</u> (GB, URL).</i>	Погляньте на цю <u>тачку</u> .
90.	<i>I'm not a <u>clergyman</u>, but I am legit (GB, URL).</i>	Я не <u>священнослужитель</u> , але я дотримуюсь закону.
91.	<i>I'm sorry to interrupt, <u>sir</u> (GB, URL).</i>	Вибачте, що перериваю, <u>сер</u> .
92.	<i>Near <u>St. Paul's</u> (GB, URL).</i>	Біля <u>собору Святого Павла</u> .
93.	<i>A very <u>stay-at-home</u> man (GB, URL).</i>	<u>Великий сидень</u> .
94.	<i>You look just like a preacher in that <u>frock coat</u> (GB, URL).</i>	Ти виглядаєш як проповідник у цьому <u>сюртуку</u> .
95.	<i><u>Jeezwm-crow</u> Henry do not really cut im! (GB: URL)</i>	<u>Чортова ворона</u> . Генрі, не заріж його! [76].
96.	<i><u>Serpentine Avenue</u> (GB, URL).</i>	<u>Серпентайн-авеню</u> .
97.	<i>Look who it is! <u>Shakespeare's</u> home (GB, URL).</i>	Подивіться, хто це! Повернувся <u>Шекспір</u> .
98.	<i>I like what you did back there, <u>Doc</u> (GB, URL).</i>	Мені подобається, що ти там зробив, <u>док</u> .
99.	<i>...unlike that show, "<u>Luke Cage</u>" is set in the present (GB: URL)</i>	На відміну від того шоу " <u>Люк Кейдж</u> " відображає теперішні події.

100.	<i>Who said liar? I said <u>bullshit artist</u> (GB, URL)!</i>	<i>Хто сказав брехун? Я сказав, <u>художник-лайнократ!</u></i>
------	--	--

SUMMARY

The content of this graduation thesis is based on the study of lingual and cultural specifics of realia and ways of representing it in Ukrainian translation. For successful research the film 'Green Book' was analysed.

The relevance of this study is due to the increasing demand for high-quality film interpretation, and the evolution of video processing and presentation systems, as well as the increasing marketisation of the cinematography. Consequently, the demand for translation of audiovisual materials into foreign languages, including Ukrainian, has sharply increased.

The purpose of the thesis is to determine the linguistic and cultural specificity of the realities in the film "Green Book" and the ways of its reproduction in translation.

Achieving the purpose of the work involves the following tasks:

- to analyze the concept of reality;
- to explore the translation strategies of reproducing realities;
- to determine the features of film discourse;
- to consider the linguistic and cultural aspect of realities in the film "Green Book";
- to establish thematic classification of realities in the film;
- to characterize the use of translation transformations to preserve the linguistic and cultural specificity of realities in the film "Green Book".

Object of research - realities in the film "Green Book".

The subject of the study is the reproduction of linguistic and cultural specificity of realities in the film "Green Book" in translation.

The main method of research used in the process of work is comparative analysis.

As auxiliary methods of empirical research methods of comparison, classification, generalization were used. The study also used methods of contextual and linguopragmatic analysis, descriptive-analytical method and methods of semantic analysis of vocabulary.

In the first part of the thesis it was shown that realia can have several interpretations, namely: realia as a linguistic term, the word-realial and the object of realial, which denotes the word-realial. Realial is a polysemous concept that is graphically expressed in a word or phrase and is used to denote objects, actions and phenomena characteristic of a certain existing in reality or fictional people or community. In a literary text, words-realial are a means of expression used to create national color.

In the second part of the work it was analysed the types of realial in the American lingua-cultural tradition. In the film "Green Book" we have revealed the realial of racial segregation, ethnographic, onomastic and socio-political realial. After analyzing the realial that are used, we can say that most of them describe racial discrimination and indicate the people's perceptions of its various aspects. In the second place, socio-political realial that reflect the life of the United States of America in the 1960s. Onomastic realial are less common, and ethnographic realial occupy the smallest part in the film.

In the third part of the thesis it was revealed that transcoding as a translation technique is used mainly in cases of well-known realial that have already become internationalisms and do not cause problems in their decoding by the audience. Among the realial selected for analysis, their share is 42%, which is a significant indicator.

When translating, such translation techniques as functional analogue, calculation, descriptive translation are most often used. Such translation transformations as grammatical substitution, expansion / reduction of the original form, rearrangement of sentence elements, antonymic / synonymous translation, omission of "redundant" linguistic elements, etc. are used.

The translation analysis of English-language films and their Ukrainian equivalents showed the desire of localisers to preserve the intentions of the authors of the films, as evidenced by the more frequent use of direct and transformational translation.